

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

genomg. af fru Jann

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

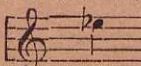
TILLEGNAD

DEN SVENSKA QVINNAN.

FEMTE ÅRGÅNGEN.

Första häftet.

Innehåll:

	pag.
I. Tvenne Motioner vid Riksdagen 1862—63, angående statsanslag till inrättande af offentliga Elementar-läroverk för den svenska qvinnan, af <i>L—d.</i>	3.
II. Vår Lektör (<i>Margaret Fuller</i> , Bröderne Herbert), af <i>Esselde.</i>	16.
III. Hyacinthen, af <i>S—a.</i>	42.
IV. En Kröningsfest på Madagaskar, af <i>L. S.</i>	51.
V. Bref från en ung flicka i Stockholm till sina vänner på Landet, af 	56.
VI. Tvenne Qvinnor, af <i>—ra.</i>	60.
VII. Vår Portfölj.	77.

UPSALA.

ESAIAS EDQUIST.

1863.

Obs. omslagets tvenne sista sidor.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

DEN SVENSKA QVINNAN.

FEMTE ÅRGÅNGEN.

UPSALA.

ESAIAS EDQUIST.

1863.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET.

Årsmöte vid Högskolan 1863—64, Upsala
TILLEGNING
Årsmöte vid Högskolan 1863—64, Upsala

DEN SVENSKA QVINNAN

FEMTE ÅRANGEN

UPSALA.

EDQUIST & BERGLUND 1863.

I

Tvenne Motioner vid Riksdagen 1862—63, angående statsanslag till inrättande af offentliga Elementarläroverk för den svenska qvinnan.

"Det torde ej kunna bestridas, att det kapital, ett samhälle använder till befordrande af sina medlemmars undervisning och förädling, bär den rikaste frukt, den högsta ränta."

En och annan, som under benämningen statsekonomi eller nationalekonomi endast förstår den gamla konsten att *hushålla*, att spara, att såsom man säger gnida på styfvern, eller ock derunder tänker sig en blott affärsmässig verksamhet, der hvarje åtgärd syftar till ett förökande af den materiella egendomen eller ett stegrande af dess värde, och der hvarje penningeinsats, hvilken ej lemnar pekuniär vinst och räntar af sig klingande mynt, anses såsom förlorad, en och annan sådan hedervärd rikshushållare skall kanske häpna öfver andemeningen af det motto, vi valt, i all synnerhet då vi bekänna, att orden äro hemtade ur inledningen till en motion, framställd vid innevarande svenska riksmöte. De tänkvärda orden innebära emellertid en af de viktigaste nationalekonomiska grundsatser, hvilken man under senare tider finner tillämpad inom alla samhällen, der en stigande upplysning, en vaknande nationalanda och mera utvecklade sedlighetsbegrepp småningom uppbragt Nationalekonomien, från en blott industriell beräkningskonst, till en *Vetenskap*, som blir allt mera praktisk, allt mera populär, ju mera den intränger i folkets verkliga intressen, samt ordnar, riktar och tillgodogör dess bästa och ädlaste krafter, arbetande icke blott på dess *materiella förkofran*, utan ock på dess *andeliga förädling* — tvenne gemensamma och ömsesidigt oumbärliga häfstänger för Samhällets närmande till sitt högsta mål.

Att äfven qvinnan har sin andel i arbetet för detta måls vinnande eller närmandet dertill, att man också bland denna dryga hälft af ländernas befolkning måste vara betänkt på att undanrödja hindren för vinnande af andelig förädling och materiel förkofran, har äfven under senare åren blifvit allt mera insedt och erkänt, i trots af det motstånd alla sådana åsigtter i förstone rönte. Härdade, sansade och renade under den mångåriga kampen med detta motstånd, hafva åsigterna rörande det moderna samhällets stegrade fordringar på qvinnan, äfvensom på hennes större rättigheter derinom, också hos oss så småningom segrat, och funnit varma och vältaliga förespråkare så väl inom pressen som i nationens representant-församlingar. Den pågående riksdagen har företett mer än vanligt talande bevis för detta påstående.

Såsom vi redan i föregående årgång af denna Tidskrift omnämnt hafva fyra, för den svenska qvinnan särdeles viktiga, förslag under densamma blifvit framställda. Af dessa är *ett* afsedt att, genom beredande af nya tillfällen till sjelfförsörjning i första hand befordra för henne lättade utvägar till vinnande af oberoende ekonomisk ställning genom lämpligt arbete; de *trenne* öfriga, att, genom kostnadsfria, ändamålsenligt ordnade, läroanstalter, befordra hennes *andelige förädling*, och på samma gång för henne öppna rikare utsigtter till möjligheten att arbeta för egen bergning. Det förstnämnda förslaget har redan blifvit af Rikets Ständer antaget, och skola vi, om utrymmet så medgifver, i en följande artikel redogöra så väl för motionens tänkvärda innehåll som för det emottagande den rönt af de svenska folkombuden. Af de trenne öfriga är ett till förmån för den Svenska Konstnärinnan, framställt af *Professor Olivecrona* i ädla och öfvertygande ordalag, för hvilket vi på det lifligaste intressera oss och för hvars blifvande öde vi särdeles skola redogöra. För närvarande vilja vi endast sysselsätta oss med de af *H:r Doktor P. E. Thyselius* och af *H:r Th. L. Bohnstedt* väckta motionerna, angående inrättande af högre, kostnadsfria läroverk för den svenska qvinnan.

H:r Doktor *Thyselius* begär *till en början* endast ett mindre statsanslag till upprättande af fyra allmänna flickskolor, beledsagande sitt förslag med några korta, men kraftiga bevisningar för qvinnans *rätt* till samma onvårdnad af Staten som mannen, samt för Statens *skyldighet* att söka godtgöra hvad den hittills i detta afseende försummat. Författaren på-

minner om, att med inrättandet af ett högre Seminarium för bildande af lärarinnor, blott första steget blifvit taget och yrkar, att man må fortgå i samma riktning genom inrättande af sådana skolor för flickor, som kunna motsvara de nuvarande elementarläroverken för gossar, hvarigenom den kostnad, som på seminariet blifvit nedlagd, kan bära rikare frukt och ett större fält öppnas för de svenska lärarinnornas verksamhet. Möjligheten af en statens kontroll öfver enskilda flickskolor, så väl hvad undervisningens ordnande som de sanitära iakttagelserna beträffar, omnämnes äfven, hvarefter författaren slutar med följande ord, hvori vi fullkomligt instämma:

— — — "då det offentliga, af Staten bekostade läroverket för gossar anses vara behöfligt och därför allt mera omhuldas, så borde väl ock qvinnan med sina numera vidgade rättigheter sättas i tillfälle att genom Statens försorg erhålla en mer omfattande, allmän bildning."

Derpå följer det egentliga förslaget att

Rikets Ständer ville för upprättandet till en början af fyra allmänna flickskolor bevilja 12,000 Rdr Riksmünt att utgå och å riksstaten uppföras från och med året näst efter detta riksmötes slut, hvarjemte hel och half skolafgift af 100 och 50 Rdr Riksmünt årligen skulle lemnas för de elever, som den förmår att utgöra, då för fattiga, med goda anlag begåfvade, flickor undervisningen borde vara fri, och att på Kongl. Maj:ts nådiga pröfning skulle bero, att låta utfärda sjelfva stadgan och att bestämma i hvilken af de städer, som vilja upplåta kostnadsfria, rymliga lokaler till skolorna och deras föreståndarinnor, äfvensom lemna nödiga skolinventarier, dessa allmänna flickskolor må blifva upprättade; och på det emot denna motion den anmärkning ej må göras, att allt förslag till bestämmandet af aflöning samt öfriga med skolans ekonomi sammanhängande frågor saknas, föreslår motionären vidare, att föreståndarinnan utom fri bostad och vedbrand erhåller 1,200 Rdr Riksmünt, att tvenne lärarinnor anställas, hvardera med lön af 600 Rdr Riksmünt, samt att tvennarfvoden å 300 Rdr Riksmünt för undervisning i ritning och gymnastik lemnas, och att, sedan skolmateriel och vedbrand blifvit anskaffade, det som återstår af den inflytande skolafgiften användes till premier och föremål liggande inom den allmänna flickskolans område.

I H:r *Bohnstedts* motion, med hvilken vi komma att något längre sysselsätta våra läsare, har frågan blifvit betrak-

tad i sin helhet, från den högsta ståndpunkt, samt dessutom ytterligare belyst genom ett senare tillägg, hvaraf författaren benäget meddelat oss en afskrift.

Den grund, från hvilken motionären utgått, antydes redan af de inledande orden, hvilka vi tagit oss friheten använda såsom motto till denna uppsats. Han utvecklar vidare denna åsigt genom att påpeka huru, då hvarje nation har vissa grundfel, hvarje tidevarf någon missriktning, "någon idéernas öfverdrift att rätta, eller åtminstone att motväga", och då man erkänt att detta endast kan ske genom upplysning, så blir också första villkoret för ett folks utveckling till det goda, en stigande upplysning. Författaren erinrar om huru den Engelska nationens jemna och lugna framåtgående till stor del har sin grund i dess beredvillighet att lyssna till ett öppet och ärligt framhållande af dess fel och svagheter och att söka kraftiga botemedel därför, hvarefter han fäster uppmärksamheten på det svenska folkets nationalfel: hämndlystnad (ett arf sedan vikingatiden, då detta fel ansågs såsom en dygd), afundsjuka och fåfänga. Författaren skulle måhända utan fara att öfverdrifva hafva kunnat tillägga: *bristande sjelfkänsla*, eller åtminstone benägenhet att öfverskatta allt utländskt och att underskatta svensken och det inhemska.

Den missriktning åter som tillhör vårt tidevarf är, säger författaren, "att det materiella, och den deraf stegrade vinnings- och njutningslustan tagit allt för mycket öfverhand." Författaren motiverar detta påstående genom en kort, men träffande skildring af tidens materiella sträfvanden, de förmåner, de medföra, då de hållas inom vissa gränser, eller uppvägas af en motsvarande andelig förkofran, de faror de innebära om de blifva förherrskande eller allenastyrande bland ett folk. Ehuru en på sunda principer byggd industriel utveckling, medförande ekonomisk förkofran och förbättrade lefnadsvilkor för arbetaren, är ett godt mål, bör dock ej, i författarens tanke, en nations framsteg i civilisation endast uppskattas efter vinsten af dess näringar. "Om den stegrade nationalrikedomen endast tjenar att framkalla en större lyx, en lätt sinnig täflan att njuta af lifvets nöjen, utan någon ädlare och djupare uppfattning af dess betydelse och värde, så sjunker folket i intellektuellt och moraliskt afseende, och detta i samma mån som en ymnig penningetillgång befordrar fåfängan och dess många skadliga följder." Författaren lägger härtill några tänk-

värda anmärkningar om, huru det stundom händer att den beprisade industriella utvecklingen är till stor del blott skenbar och artificiellt frambringad, huru den då, genom ställningens osäkerhet, framkallar vådliga spekulationer, hvilka ofta öfvergå till vingleri och föranleda ett lefnadssätt *öfver* tillgångarne, dels af beräkning att stärka krediten, dels af håg att njuta medan ännu medel dertill finnas; hur mången fortsätter detta lefnadssätt, under det han bedrager sig sjelf och andra, tror sig vara rik eller hoppas åtminstone blifva det, medan han alltmera ohjelpigt intrasslar sin ställning och slutligen störtar sig sjelf i förderfvat, dragande med sig skyldiga och oskyldiga.

Endast genom att sjelfva söka en motvigt i spridandet af sundare och ädlare tänkesätt, anser författaren, att folken kunna undvika att skakas af dylika, ofta periodiskt återkommande, brytningar. Såsom en säkrare måttstock på samhällets framsteg och bildningens insteg nämnas därför: *sättet att använda de genom flit och sparsamhet samlade tillgångarne, samt beredvilligheten och förmågan att allvarligt och varaktigt befordra samtidas och efterkommandes intellektuella och moraliska förädling.* "Endast den nation", fortfar författaren, "det lär oss historiens vittnesbörd, befäster sin närvarande trefnad, sitt framtida bestånd, sin kraft att motstå politiska och ekonomiska skakningar och att bevara sin frihet och sitt oberoende, som ej besmittas af veklig njutningslusta, hvilken föder egennyttan, bedrägliga förvärfskällor och andra laster, samt försvagar sjelfkänslan och själskraften, utan som tvertom vårdar de ädlare och renare känslorna, hyllar gudsfruktan, sedlighet och rättskänsla samt bär aktning för menniskovärdet."

I det stegrade intresset för folkupplysning och allmän bildning, samt den beredvillighet, hvarmed under de senare åren erforderliga medel till offentliga undervisningsverk och välgörenhetsinrättningar blifvit beviljade af så väl enskilda som allmänna tillgångar, ser författaren ett bevis på, att nationen i trots af den kringgripande egennyttan och smittsamma fåfänga, som utbreder sitt förderfliga inflytande öfver vårt land, dock börjar allt mera inse sitt sanna bästa och med kraftig vilja söker befordra detsamma. — Öfvertygad härom, har han icke heller tvekat att för svenska folkets ombud framlägga ett förslag i denna riktning.

Författaren öfvergår derpå till sjelfva hufvudämnet för sitt förslag eller inrättande af högre flickskolor på statens bekostnad, angifvande såsom de mest talande skälen därför:

1:o) *Qvinnans stora inverkan på samhället i allmänhet, och behovet af hennes biträde till undanrödjande af de lyten, som tillhöra vår tid.*

2:o) *Qvinnans rättighet att åtnjuta uppfostran af Staten, hon så väl som mannen.*

Medgifvande att åtskilliga förmåner under de senare åren blifvit den svenska qvinnan tillerkända, hvarigenom man isynnerhet afsett att underlätta hennes bemödanden till sjelfförsörjning, påminner författaren att ett icke ringa mått af kunskaper och arbetsskicklighet fordras, för att hon skall kunna begagna sig af dessa förmåner, och att i detta, såsom i flera andra afseenden, ännu mycket återstår att önska. Den från råhetens tidevarf qvarstående åsigten om qvinnans underordnade ställning är ovärdig ett upplyst folk och de från chevaleriets tid lånade *yttre* uppmärksamhetsbevisen, hvilka gifva henne blott inbillade företräden, under det man förnekar henne en, på uppfattningen af hennes sanna värde grundad, rättvis och verklig aktning, äro icke heller tillfyllest.

"Är då", frågar författaren, "*den qvinnan tillhörande medverkan till samhällets utveckling så underordnad, att Staten kan ega skäl förbise hennes eget bästa och hennes vigtiga betydelse för det stora hela?*" Han påminner att mer än halfva befolkningen *) i vårt land består af qvinnor, uppmanar hvar och en att göra sig reda för det stora inflytande, de ega på folkets bildning, lycka och förkofran, samt att besinna i huru hög grad detta inflytande, äfven inom de trängsta gränserna för qvinnans bestämmelse, är beroende af den upplysning, den förståndets och hjertats utveckling, hon sjelf erhållit. Han erinrar om den allmänt erkända grundsatsen, att det är ett samfunds pligt att icke blott beskydda sina medlemmar, men att genom visa och tidsenliga lagar och förbättringar söka, så vidt möjligt är, befordra *alla* samhällsmedlemmars trefnad och förädling, och stannar derpå vid den allvarliga frågan: *Fullgör den Svenska Staten nu i alla af-*

*) År 1855 utgjorde rikets folkmängd 1,764,118 mankön och 1,875,214 qvinkön, eller 111,096 flere qvinkön än mankön.

scenden denna sin skyldighet? en fråga, som han känner sig nödsakad att besvara med ett sorgligt *nej*.

Författaren framställer derpå svårigheten, ja, rent af omöjligheten för den stora mängden af obemedlade föräldrar att gifva sina döttrar någon högre bildning eller grundliga kunskaper, då det ej finnes mer än *ett*, helt nyligen af Staten stiftadt, läroverk för detta ändamål, samt påpekar den ytlighet och missriktning, som blott alltför ofta vidlåda de utom all kontroll stående enskilda läroanstalter, der de förmögnares döttrar erhålla sin undervisning. De sanitära förbättringar, hvilka på senare tider blifvit tillämpade i alla större *goss-skolor* omnämbas: "Men", frågar författaren, "hvad göres väl i detta afseende för landets *döttrar*? Inser man då ej, att det kommande släktets helsa och styrka väl *mera*, men ej mindre bero af de blifvande mödrarnes helsa och harmoniska kroppsbyggnad? Hvarföre böra höga, ljusa lärosalar, väl ledda kroppsöfningar, lif och helsa, jemte vetandets ljus och känslans förädling ej få tilldelas den ena hälften af landets barn, så väl som den andra?" — På förutsättningen, att de *mera* bemedlade ej gerna skola sända sina döttrar i offentliga skolor, svarar författaren med en ny fråga: *Skall då Staten ej numera kunna införa en sådan anda i sina skolor, ej kunna så ändamålsenligt inrätta dessa läroanstalter, att nästan alla med begärlighet skola omfatta tillfället att låta de der erbjudna stora förmånerna komma sina barn till godo?* En fråga, hvilken vi särskildt utmärka, emedan den synes oss vara af stor vikt och böra föranleda ett noggrannt undersökande af bästa sättet för ett ändamålsenligt ordnande af sådana skolor, en undersökning, i hvilken vi äfven framdeles torde komma att i vår ringa mån deltaga.

Författaren öfvergår derpå till en kort granskning af den felaktiga och ytliga bildning en stor del unga flickor erhålla, beklagar att de intellektuella krafter, dem en allvis Skapare nedlagt i kvinnans såväl som i mannens själ, sålunda gå förlorade, *icke blott för henne, men äfven för dem, hvilka hon kunnat och bordt få leda*, samt ger derpå en sann och vacker skildring af modrens inflytande på barnen och hemmet. En moraliskt god, för bildning varm, af kärlek lifvad mor är en borgen för hemmets inre lycka, för barnens goda utveckling, säger författaren, och tillägger: *Är andan god i de*

många hemmen, då är andan god hos nationen, ty hemmen utgöra samhällenas äldsta och säkraste grundvalar.

Det gläder oss att finna frågan här hufvudsakligast betraktad från denna synpunkt. Det har eljest under senare tider blifvit vanligt att anse *alla* förbättringar i qvinnans samhällsställning och uppfostran tillkomna nästan endast och allenast för deras skull, som förblifva ogifta, samt med särskildt afseende på, att dessas antal under de sista decennierna tilltagit. Man har tilldelat dem dessa förmåner, dels såsom en för dem i nödfall behöflig utväg att försörja sig sjelfva, då de ej lyckats uppfånga någon man till detta ändamål, dels såsom en onödig, men temligen oskyldig *passe-temps* för dem, som ej hafva bättre att göra. Man har, med ett ord, ansett den högre bildningen, lika väl som de nya utvägarne till vinnande af egen utkomst, endast vara ett slags ersättning för äktenskapet, ett *pis aller* för de "stackare", hvilka gått miste om sin rätta bestämmelse, medan allt sådant betraktas såsom fullkomligt onödigt för alla dem, hvilka äro eller kunna hoppas att en gång blifva lyckliga makar och mödrar.

På helt annat sätt har författaren till den ofvannämnda motionen uppfattat saken, i det han *i första rummet* påpekat vigten af att det kommande släktets *mödrar*, hemmens vårdarinnor och ledarinnor, erhålla de kunskaper, den själsodling och förståndsutveckling, som de nu blott alltför ofta sakna. Författaren medgifver visserligen att det finnes många, hvilka utan någon grundligare tankens utveckling lyckas fullgöra sina pligter — att man finner exempel på att den rena, oförderfvade känslan leder hjertat rätt, äfven då förnuftet ej förmår gifva sina skäl. *Men*, tillägger han, *huru mycket mera skulle ej uträttas om dessa förenade ledde verksamheten?*

Fåakunnigheten och fördomen hafva invändt såsom ett viktigt skäl *emot* hvarje förbättring i qvinnans samhällsställning och uppfostran, den förutsättningen att äktenskapen skulle bli sällsyntare, dels emedan qvinnorna då skulle bli mindre angelägna att gifva sig *endast* för att bli försörjda, dels emedan männen ej skulle våga anförtro sin lycka åt en qvinna med sjelfständig karakter och intellektuel bildning. Vår författare förutser deremot, att, just i följd af qvinnans mera oberoende ställning och grundligare uppfostran, äktenskapens antal inom kort skola förökas, då hon sjelf mer än förr kan bidra till

familjens underhåll och då hennes förädlade inre låter henne finna lyckan i mera ädlare tidsfördrif än nöjenas och flärdens.

Men ehuru försteget blifvit lemnadt åt vigten af mödrarnas bildning, har författaren dock ingalunda förbisett den ogifta kvinnans rätt till en djupare själsodling och en undervisning, som kan försätta henne själf i oberoende ställning och stegra hennes goda inflytande på sin omgifning. Denna rätt synes författaren så obestridlig, att det måste förvåna att den så länge kunnat förbises. De ogifta kvinnornas arbetsförmåga förspilles nu till stor del antingen i föga gagnelig verksamhet, om ej rent af i sysslolöshet, eller ock i ett förtryckt trälände för en otillräcklig utkomst. Huru mycket skulle dock ej alla dessa kvinnor kunna uträtta, om dem bereddes frihet och förmåga dertill! *"Gif dem själfkänsla"*, uppmanar författaren, *"gif dem tillfälle att utveckla sitt rika inre, att visa sitt värde, och de skola framträda som nyttiga, aktade medarbetare i samhällsbyggnadens förbättring; de skola söka sig ett ädelt mål, med det tålmod och den själfupoffring, som äro kvinnan egna, lefva därför, själfva känna sig lyckliga och inverka välgörande på det hela.*

Om Staten sålunda genom kostnadsfria, ändamålsenligt ordnade läroanstalter småningom bereder utväg för kvinnor af alla klasser till erhållande af en moralisk uppfostran och en sann hjertats och förståndets bildning, hoppas äfven författaren att Samhället skall tillskyndas den stora fördelen af en betydlig förminskning i antalet af de beklagansvärda kvinnor, som, genom att blindt följa fåfångans och svaghetens lockelser, blifva ett skadligt element i Staten.

"Så", fortfar författaren, *"stiger alltjemt nationens moraliska värde, så betryggas varaktigast och säkrast dess utveckling."*

Härefter följer förslaget:

1:o) att Rikets ständer behagade besluta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Hans Maj:t täcktes i nåder af erfarne, för undervisningen intresserade män tillsätta en Kommitté, med åliggande att inom viss tid, efter inhemtande af utlåtande från städernas inneväpnare, uppgöra ett fullständigt organisations- och kostnadsförslag för högre, på nyaste erfarenheter byggda, för utveckling af själens, hjertats och kroppens krafter ändamålsenligt inrättade bildningsanstalter för kvinnor i alla de städer, hvilkas folkmängd, i förening med den omgifvande ortens, uppgår till det

belopp, att en skola der bör grundas, dervid beräkande såväl hvad städerna och orterna äro villiga eller böra åläggas dertill bidraga, som ock hvad Staten för organisationen och sedermera för underhåll af lärare och lärarinna, materiel m. m. bör tillskjuta; samt att Kongl. Maj:t täcktes till näst sammanträdande Rikets Ständer afgifva ett fullständigt förslag i ämnet.

2:o) att Rikets Ständer behagade besluta ett reservationsanslag af 100,000 Rdr, hvilket för denna statsregleringsperiod ställes till Kongl. Maj:ts disposition, för att användas till organisation, materiel och aflönningar vid sådana för flickor inrättade bildningsanstalter, som före nästa riksdag kunna med bidrag af distriktet sättas i verksamhet i städer, allt efter den plan för undervisning och öfningar, som Kongl. Maj:t nådigst täcktes fastställa.

I det omnämnda senare tillägget till motionen sammanfattas alla de väsentligare grunderna för förslaget, i det författaren närmare redogör för en del af hvad som i sjelfva motionen mera flygtigt omnämnes. Så ger han en kort, men gripande skildring af följderna af de svenska nationalfelen: hämndlystnad, afund, fåfänga och njutningslusta, samt visar huru dessa (jemte fyllerilasten) allmänt framträda såsom tydligen inverkan orsaker till de brott och olyckor, som *dagligen* behandlas vid våra domstolar eller omtalas i tidningarne. Han påminner om den bland högre samhällsklasser öfverhandtagande seden att lefva öfver sina tillgångar, för att sålunda tillfredsställa fåfängan och njutningslystnaden, eller till en tid nedtysta afunden öfver andras lyckligare ekonomiska ställning. Han erinrar om den mängd förklenliga, oftast oförtjenta ömdömen, som fällas och kringspidas om sådana personer, hvilka i följd af sin samhällsställning, sina naturgåfvor eller förmögenhetsvilkor anses höja sig öfver mängden, samt om den begärlighet, hvarmed skrifter, fulla af galla, både läsas och köpas, helst då de åsyfta att neddraga förtjensten i jemnbredd med dem, som harnas öfver att ej förmå höja sig till dess duglighet och värde. Han visar slutligen huru större delen af de lagöfverträdelse och gröfre brott, som beifras vid våra domstolar, såsom blodiga slagsmål, mordbrand (ej sällan anlagd af minderåriga barn), mord (hvaribland barnamord intager en bedrägligt stor andel) kan tillskrifvas en inneboende grymhet och hämndkänsla, i förening med otyglade begär och lidelser, samt påpekar nödvändigheten af att vidtaga hvarje möjlig

åtgärd för att bekämpa detta nationalfel, för att utrota den kärlekslöshet och moraliska uselhet, som förmå mödrar att sjelfva bära hand på sina oskyldiga barn, eller, hvad som är nästan ändå värre, att sjelfva inöfva dem i laster och brott.

"Här, om någonsin", säger vår författare, "torde man ega rätt fordra att Samhället öfvertager de af individen, till det allmännas skada, försummade pligter, och sålunda godtgör hvad det genom bristande anordningar förut förorsakat. Här är det ej tillfyllestgörande att skärpa lagarne, bygga fängelser och straffanstalter och stöta de fallna ifrån sig. Det onda är för allvarsamt; det måste angripas i sin rot, det måste förekommas, och detta sker endast och allenast genom sådana medel, som rädda det uppväxande släktet undan frestelserna och smittan."

Såsom det yppersta af alla sådana medel nämnes *en, till den uppväxande ungdomen af alla klasser, utsträckt, väl ordnad uppfostran, som gifver själsstyrka, sunda principer, praktisk duglighet och moraliskt värde*. I fråga om den manliga befolkningen har man sedan långt tillbaka följt denna grundsats; det är nu hög tid att den äfven tillämpas till förmån för den qvinliga.

"*Det gifves*", fortfar författaren, "enligt min öfvertygelse, *ej något mera verksamt sätt att höja samhället, än att till moralitet och förståndskrafter förädla qvinnan*." Såsom skäl för denna åsigt anför författaren icke blott det öfverstigande antalet af landets qvinliga befolkning, men äfven den vigtiga omständigheten, att qvinnan såsom moder eller lärarinna alltid står barnen närmast, i den ålder då utsädet till det goda och rätta måste nedläggas i det späda sinnet, om det någonsin i framtiden skall bära frukt. Det vidsträckta inflytande en god och bildad qvinna utöfvar såsom husmoder och vårdarinna af hemmet förbises icke heller. "Der många goda husmödrar finnas i en församling", säger författaren, "märker man tydligt deras lyckliga inverkan. Det goda växer småningom, utvidgar sig och rår i samma mån, det späda ogräset kan borttryckas och det äldre saknar näring och förvissnar."

Genom väl organiserade flickskolor, der förståndet upplyses och hjertat förädlas, medan helsan samtidigt vårdas och stärkes, anser författaren att Staten skulle bereda sig en stor mängd verksamma medhjelparinnor i arbetet att uppnå sam-

hällets hufvudsakliga mål, nemligen det *godas* stora öfvervigt öfver svagheter, laster och brott.

Skulle således någon ännu vilja bestrida, att qvinnan i och för sig är *berättigad* till samma omvårdnad från Statens sida, som mannen, torde han dock, menar författaren, nödgas medgifva, att hon *behöfver* den *derföre*, att hon *nästan utslutande* har barnens af begge könen ledning sig *anförtrodd*; att hon i *alla afseenden väsentligt inverkar på samhällslifvet* och att hon således både kan och bör i hög grad medverka till bekämpande af det onda och beästande af det rätta och goda.

Då tänkesätt, bruk och seder, så väl goda som dåliga, sprida sig lättast uppifrån och nedåt, bör, enligt författarens öfvertygelse, början göras med *högre* läroanstalter i städerna, der behovet af sådana redan länge varit mera allmänt insedt och der de rikare kommunernas bidrag, jemte skolafgifter, som mera bemedlade föräldrar möjligen kunna erlægga för sina barn, underlätta sådana skolors anläggande. Till dessa läroverk kunde dessutom sådana mera begåfvade lärjungar från folkskolan öfverflyttas, hvilka under nuvarande förhållanden sakna allt tillfälle till högre utveckling.

Vi afsluta härmed vår öfversigt af *Doktor Thyselii* och *H:r Bohnstedts* tvenne motioner, i det vi uttrycka vår glädje öfver, att, den Svenska qvinnan erhållit tvenne så välvilliga och kloka förespråkare, samt en allvarlig förhoppning, att de *båda* förslagen, sammansmälta till *ett*, måtte vinna den framgång de så väl förtjena. Mätte isynnerhet den sistnämnde motionärens djuptänkta bevekelsegrunder, hans stora, vidtomfattande åsichter och det höga mål, till hvilket han hänvisar, blifva af de svenska folkombuden rätt behjertade, och måtte de, vid denna frågas behandling, taga till sitt valspråk motionärens inledningsord:

"Det kapital ett samhälle använder till befordrande af sina medlemmars undervisning och förädling bär den rikaste frukt, den högsta ränta."

Dock — detta *ensamt* är icke tillräckligt. Om sanningen af dessa ord skall blifva *fullt* gällande, måste de antagas så-

som ett valspråk icke blott af dem, som *skänka* kapitalerna, men äfven af dem, som *erhålla* dem. Låtom oss då äfven egna några ord åt denna sidan af saken.

Man finner, att H:r *Bohnstedt* icke, såsom åtskilliga andra af qvinnans välvilliga, men stundom något ovisa förespråkare, högljudt pockar på hennes *rättigheter*, utan att taga hennes motsvarande *skyldigheter* i anspråk, men att han tvertom, i och med detsamma han söker intyga och befästa hennes *rätt*, med hjerta färger skildrar det dermed följande djupa *ansvaret*. Då han väntar "*Samhällets höjande genom qvinnans förädling*" har han visat sina fordringar på *henne* fullt ut uppväga hans anspråk på *Staten* till hennes förmån. Det är ej hans mening, att Sveriges qvinnor blott helt passivt skola emottaga de bildningens och själsodlingens välgerningar, han för dem betingar, men att de skola återgälda dem i mångdubbelt mått, i det de, i mån af sina krafter, och inom den verkningskrets, som blifvit dem anvisad, genom ett förädlande inflytande och genom en sjelfmedveten, nyttig verksamhet *deltaga i arbetet på "Samhällsbyggnadens förbättring"*, och *medverka till uppnäendet af "Samhällets hufvudsakliga mål: det godas stora öfvervigt öfver det onda."*

Ett förslag, sådant som det H:r *Bohnstedts* motion innehåller, kan ej annat än väcka den lifligaste erkänsla hos hvarje tänkande svensk qvinna; men i vår tanke böra de motiver, på hvilka han grundat detsamma, samt det förtroende, hvarmed han emotser de välsignelsebringande följderna af dess verkställande tillförsäkra honom en ännu högre tacksamhet. Måtte den svenska qvinnan inse det! Måtte hon, om förslaget, såsom vi hoppas, vinner bifall, *lägga väl på sinnet de stegrade anspråk, de höga förväntningar, hvilka nationens representanter skola fästa vid erhållandet af de förmåner, som åt henne begärts; med ett ord, måtte hon bli fullt värdig sin uppgift och det henne visade förtroende!*

L—d.

II. — VÅR LEKTYR,

ha vi denna gången lånat af en berömd Amerikanska, *Margaret Fuller, Markisinna af Ossoli*. Vårt lån utgöres af en bland de intressantaste af hennes *Papers on Litterature and Arts* (Uppsatser om Litteratur och Konst), ursprungligen skrifna för en mycket spridd periodisk journal i *New York, The Tribune*, men sedermera samlade och under ofvannämnda titel utgifna i *London*. Dessa uppsatser innehålla dels kritiker och recensioner af nyare och äldre litterära verk, och konstalster, dels kortare afhandlingar och skämtsamma dialoger öfver hithörande ämnen, dels äfven en och annan anmälan af den nyare tidens poesī och skönlitteratur inom olika länder. Behandlingen af dessa ämnen utvisar en skarp iakttagelseförmåga, mycken beläsenhet samt upphöjda åsigter, angående konstens och litteraturens bestämmelse, förenade med en lätt och lekande, ofta qvick, någongång genialisk stil. Man läser dem därför alla med nöje och intresse, äfven om man stundom skulle vara af olika tanke med författarinnan, samt inse att vissa författare, hvilka af henne temligen knapphändigt affärdas, genom senare arbeten vetat väl försvara den allmänna popularitet de, enligt hennes åsigter, temligen oförtjent åtnjutit ända ifrån sitt första uppträdande. Till dessas antal räkna vi *Longfellow*.

Bland de intressantaste af de nämnda uppsatserna synes oss den om *Miltons* prosaiska arbeten, om hvilka hon med anledning af en i Amerika då nyss utgifven upplaga, säger:

"*There could not be a surer sign that there is still pure blood in the nation, than a call for these*"; äfven de båda öfversigterna af *den moderna Brittiska Poesien*, en om *den Amerikanska litteraturen* samt kritikerna af *Miss Barrett's* och *M:r Browning's* poemer innehålla mycket af intresse. Dialogen emellan *Skalden* och *Kritikern* är på en gång qvick och djupsinnig, och öfverblicken af de stora kompositörernas *Bachs, Händels, Mozarts, Haydns* och *Beethovens* lif, full af roande anekdoter och betecknande karaktersdrag, samt vittnande om en sann och varm musikalisk uppfattning.

Den lilla uppsats, vi valt för *Vår Lektyr*, tillhör dock ingendera af här antydda hufvudafdelningar inom samlingen.

Den står helt ensam i sitt slag, utanför — kanske *uppöfver* alla de öfriga. Den utgör icke en blott recension af andras verk, utan ett eget sjelfständigt arbete, grundadt på det noggranna studiet af tvenne karakterer, den ene en af sin tids berömdaste statsmän, krigare, forskare och vitterhetsidkare, den andre prestman och skald, lika älskad för sina fromma och milda egenskaper som den förstnämnde var firad för sina stora och lysande snillegåfvor. Dessa båda karakterer utgöra hufvudfigurerna i *Margaret Fullers* framställning, hvilken består endast af samtal mellan dem båda, hvori inväfves åtskilliga af deras poemer samt de åsigter de uttalat i skrift eller handling under sin lefnad. Om den fyndighet, hvarmed hon använt sitt sparsamma material, det äkta konstnärssinne hon utvecklat i valet af situationen, i fördelningen af ljus och skugga, i beredandet af effektfulla kontraster, utan att likväl ett ögonblick störa det harmoniska intrycket af den storartade och dock så enkla taflan — om allt detta må läsaren sjelf döma efter genomläsandet af den korta uppsatsen. Men för att rätt förstå densamma fordras att hafva en, om ock flyktig, bekantskap med taflans båda hufvudpersoner. Vi börja därför med en kort historik af de båda bröderna *Herbert*.

Lord Edward Herbert af *Cherbury* föddes i *Eyton* i England, under Drottning *Elisabeths* regeringstid, 1581 eller 82. Vid femton år gifte man honom med hans kusin, *Mary Herbert*, då tjuogoett år gammal, som blifvit ålagd att ingå giftermål med en person, hvilken bar adelsnamnet *Herbert*, så vida hon ej ville förverka ett stort arf af jordegendomar i England och Irland. Efter sitt giftermål återvände han med sin hustru och sin mor till *Oxfords* universitet, der han i god ro afslutade sina skolstudier. Vid aderton år gjorde han sitt inträde i den fashionabla världen, men uppehöll sig blott korta tider i London och vistades hufvudsakligen på sitt herresäte *Montgomery Castle*, der han lefde ett stilla och indraget familjelif, tillsammans med sin maka, som skänkte honom 9 barn, af hvilka dock blott trenne öfverlefde de första barnåren. Han fullbordade sjelf, utan mästare, sin uppfostran genom studier af levande språk, naturvetenskap, filosofi och till och med medicin. Musik utgjorde hans älsklingsnöje och i den tidens ridderliga kroppsöfningar var han mer än vanligt skicklig. Vid en uppvaktning på hofvet emottogs den vackre och ridderlige, unge Lorden på ett utmärkande sätt af

Drottning Elisabeth, hvilken blott beklagade att han blifvit så ung gift. Han fortsatte emellertid länge sitt indragna lefnadssätt och efter att hafva blifvit vald till fredsdomare inom grefskapet *Montgomery*, öfverlemnade han sig under några år uteslutande åt detta kall samt åt sina älsklingsstudier, utan att visa sig vid hofvet. En vacker dag inträdde han dock till sin hustru, förklarande att han beslutat göra en resa på kontinenten, samt föreslog henne att de ömsesidigt skulle tillförsäkra sina barn ett passande underhåll, i händelse någon af dem, efter den andras död, skulle ingå i andra förbindelser. Hon vägrade och han lemnade henne, enligt sitt eget påstående, "så litet missnöjd som möjligt, emedan de alltid lefvat väl tillsammans." År 1608 eller 9 gjorde han för första gången öfverfarten till fastlandet och begaf sig direkte till Paris, der han snart kom i vänskapligt förhållande till många af den tidens utmärkta personer, samt vann hela den sköna världens beundran för sitt ståtliga utseende, sitt intagande väsende, samt sina ridderliga åsigter, rörande mannens pligt att hedra och beskydda qvinnnn, hvilka åsigter esomoftast skaffade honom tvister och dueller på halsen, som lade i dagen hans till öfvermod gränsande tapperhet. Efter att med utmärkelse hafva deltagit i flere krigståg, företog han en längre resa genom flere europeiska länder, dit ryktet om hans ridderliga tapperhet redan föregått honom. 1615 återkom *Lord Herbert* till England, der han med stor vänskap omfattades af Jacob d. 1:stes gunstling, *Hertigen af Buckingham*, hvarpå han af konungen blef utnämnd till ambassadör i Paris, en ynnest, som var honom så oväntad, att han, uppkallad för att införa hemliga rådet aflägga den erforderliga eden, trodde sig vara kallad att emottaga en kunglig tillrättavising för någon nyss med värjan afgjord hederstvist.

Lord Herbert intager en utmärkt plats bland Englands diplomater på denna tid, och ansågs ligga fullkomligt inne uti alla hemligheterna af den europeiska politiken. Några hofintriger af Ludvig XIV:s gunstling, *Connetablen de Luyne*, hvars politiska ränker han motarbetat, föranledde hans återåterkallande; men efter Connetablens död, återvände han ånyo till sin post.

Oaktadt lockelsen af en tillfredsställd ärelystnad, kunde dock vistelsen vid det ytliga hofvet, samt sysselsättningen med diplomatiens ofta småaktiga intriger i längden ej fylla behöfvet

hos en själ, sådan som *Lord Herberts*. Han hade redan länge egnat en del af sin tid åt ifriga philosophiska forskningar; år 1625 meddelade han allmänheten frukterna af dessa studier i sitt arbete "*De veritate*", deri han söker bevisa att den religiösa sanningen ej hvilat på uppenbarelsen; 1625 tog han afsked från sin post i Paris och återvände till hemlandet, der han under de närmast följande åren erhöll alla de rangens utmärkelser, som en konung af England har att bortskänka. Under åren 1627 till 1630 sysselsatte han sig med historiska studier och arbeten. Vid upproret mot *Carl d. 1:ste* förblef *Herbert* i början hofvet trogen, men, då han slutligen insåg konungens opålitlighet och oförmåga att införa en ordnad styrelse, lemnade han den kungliga arméen, och enligt *Horace Walpole* *) lär han till och med hafva stridt i parlamentshärens leder; Cavaliererna hämnades med att förstöra *Montgomery Castle*. *Herberts* sedan länge försvagade helsa tillät honom dock ej taga någon verksam del i de senare årens strider. Han besökte några helsobrunnar, utgaf 1645 den tredje upplagan af sin philosophiska skrift, uppsökte 1647 några lärda vänner i Paris samt afled året derpå i sitt hem, sextiosex år gammal. På dödsbädden begärde han af Biskopen af Irland sakramentet, men denne vägrade honom det på grund af hans kända förnekande af Uppenbarelsen; den sjuke gjorde ingen invändning, sänkte blott hufvudet och sade lugnt: "om en timma skall jag hafva lemnat detta lifvet för ett bättre."

Lord Herbert hade, så väl i Frankrike som i sitt eget fädernesland, på nära håll iakttagit alla olyckorna af de religiösa stridigheter och den religiösa fanatism, som under denna tid delade Europa i tvenne fiendtliga partier, och det anses sannolikt, att han, genom att söka återföra tänkarne och grubb-larne till några få, af förnuftet erkända, religiösa grundsatser, hvilka han sjelf med hela sin själ omfattade, trodde sig kunna afväpna fanatismen och försona de stridande. Det var i denna afsigt han offentliggjorde sin philosophiska skrift, utan att afskräckas af vissheten, att han skulle blifva bittert klandrad af alla partier. Hans moraliska, så väl som hans fysiska mod, var öfver all fruktan, och man kan ej hindra sig från att beundra det sätt, hvarpå han drog i strid för hvad han ansåg

*) Våra läsare påminna sig kanske denne författare sedan en uppsats i 2:dra häftet, 1:sta årg. af denna Tidskrift.

vara det rätta, ehuru man måste beklaga, att hans principer grundade sig på en oriktig uppfattning af vår heliga religionslära. *Lord Herbert* kan dock på intet vis räknas till atheisterernas antal; ty han hyste en djup vördnad, en innerlig kärlek till den *ende Guden* och försummade aldrig de dagliga, husliga andaktsöfningarne lika litet som söndagens gudstjenst. Ingenting kunde djupare sårå honom än förebråelsen för irreligiositet, då han visste med sig, att han satte hela sin förhoppning på Gud. Senare theologiska kritici hafva anvisat honom första platsen bland Englands deistiska skriftställare, och man anser honom såsom en förelöpare för Amerikas *Unitarier*. Af *Lord Herberts* historiska arbeten har det öfver *Henrik VIII* tillvunnit honom mesta anseende. Detta, liksom en samling engelska och latinska poemer, utkom först efter hans död: om de senare yttrar sig en kritiker:

”De hafva i poetiskt afseende icke något utomordentligt värde; men de erhålla sin betydelse af de höga ämnena: — tron på Gud, Hans tjenande genom en dygdig vandel, samt syndens försoning genom ångren.”

Först ett århundrade efter *Lord Herberts* död fann man bland gamla familjepapper hans *memoirer*, hvilka genom *Horace Walpoles* försorg trycktes på dennes enskilda tryckeri vid *Strawberry Hill* 1774. De hafva sedan upplefvat en hel mängd upplagor, hvaribland en, utgifven i *Edinburg* 1808, har ett förord af *Walter Scott*.

Dem, som kunna vara intresserade af att närmare studera denne märklige mans lif och karakter, hänvisa vi till en artikel i *Revue des deux Mondes* för 1854 af den berömde fransyske kritikern *Ch. de Rémusat*.

Om *Lord Herberts* yngre bror, *George Herbert*, har deremot inga vidlyftiga afhandlingar, inga lysande eller djupsinniga kritiker blifvit skrifna. Han synes hafva varit en af *de stilla i landena*, som göra föga väsen af sig, och hvilka man blott med svarighet lyckas upptäcka långt bortom tidens kifvande äflan och tomma hvimmel, men hvilka, en gång funna, i rik män belöna den sökandes möda. I de flesta biografiska arbeten står han icke ens nämnd, andra åter gifva af honom blott en i förbigående flyktigt tecknad bild, hvars svaga konturer helt och hållet förblekna vid glansen af den i lysande färger fulländade målningen af brodern. Måhända är det först *Margaret Fuller*, som i sin fina, men raska teckning, förmått

göra full rättvisa åt *George Herberts* karakter, i det hon låter båda bröderna uppträda på den gemensamma, jemngoda grunden af en svag, förgänglig mensklighet, forskande efter sin Skapares vägar och åtrående Hans faderliga kärlek — en grund, på hvilken den christligt fromme landtpresten befinnes redan hafva hunnit långt framom, ha stigit långt högre, än den ridderlige hofmannen, den fine diplomaten, den ryktbare filosofen.

Länge fruktade vi att alls icke blifva i stånd att meddela våra läsare några upplysningar rörande *George Herbert*, men slutligen funno vi i *D:r Hoefers "Nouvelle Biographie Générale"* (Paris 1858, tome 24) följande knapphändiga uppgifter:

"*George Herbert*, bror till *Lord Edward*, född 1593, död 1632, genomgick sina skolstudier först vid *Westminster College*, sedan i *Cambridge*, der han gjorde bekantskap med *Bacon* samt år 1615 blef medlem af *Trinity-college*. Efter några års flärdfullt lif i Londonsverlden och sedan *Jacob* d. 1:stes död stängt hans politiska bana, drogs han åter tillbaka till de theologiska studier, han i sin första ungdom med förkärlek idkat och ingick någon tid derefter i det presterliga ståndet. Han erhöll *Leighton-Bromswolds* prebende samt blef pastor i *Bemerton*. Hans förnämsta skrifter utgöras af "*The Temple; sacred poems and private ejaculations*" (*Cambridge* 1633) samt "*Herbert's Remains*" (*London* 1632). *George Herberts* prosaiska och poetiska arbeten emottogos med allmän förtjusning, mindre på grund af deras litterära förtjenster än af deras fromma moralitet. Han har äfven efterlemnadt några öfversättningar samt några latinska poemer."

Vi öfvergå från dessa meddelanden, rörande hufvudpersonerna i *Margaret Fullers* teckning, till sjelfva denna framställning — i det vi äfven meddela några upplysningar om uppkomsten af och meningen med den dialogiserade berättelsen:

Författarinnan börjar med en kort inledning, deri hon förklarar, att den följande skizzen endast afser att framställa några utmärkande drag i de båda bröderna *Herberts* karakterer, under en mindre utarbetad och mera anspråkslös form än den utförliga kritikens.

En tecknare, begåfvad med en genomträngande skarpsinighet och en öfverlägsen skapande talent skulle, derom är hon

öfvertygad, icke kunna finna ett lämpligare ämne för en storartad tafja, än sammanträffandet mellan dessa båda utmärkte män, den ene representant af en förfinad naturdyrkan, den andre af en enfaldig barnatro på läran om Menniskones Son, som dog för världens synder; typer af den filosofiske verdensmannens bragdrika, lysande bana och af den fromme enslingens kontemplativa, men i goda gerningar verksamma, lif.

Författarinnans anspråkslösa försök åsyftar dock icke så stora dramatiska resultat, som sjelfva planen kunde innebära. Det är egentligen blott ämnadt till en infattning af *Lord Herberts* latinska poemer, kända af några få — för någon tid tillbaka knappast af någon. Oaktadt de naturligtvis måste förlora mycket i öfversättningen, hoppas författarinnan, att de stora tankarne, de djupa andeliga erfarenhetsrönen skola "ehuru beröfvade den imponerande Romerska togan", locka till sig många läsare, hvilka måhända icke skola finna den tid onyttigt förslösad, som de egna åt deras läsande.

George Herberts "himmelska sånger" nämnas såsom något mera bekanta, ehuru på långt när ej allmänt kända och värderade.

Slutligen förklarar författarinnan, att hon, vid framställningen af dessa båda personligheter, icke bjudit till att återgifva deras egendomliga talesätt eller deras yttre individualitet, tilläggande att hon hyser en alltför liflig beundran för snillrikheten och det friska omvexlande lifvet i *Lord Herberts* stil, likasom för det egna och träffande, det fina och rörande behaget i hans broders, för att hon skulle hoppas att kunna härma det. Icke heller har hon begagnat sig af det lockande tillfället till en utförlig detaljbehandling. Hon har inskränkt sig till att endast låta dem gifva ord åt tankar, hvilka de i lifstiden sannolikt kunde hafva uttalat — endast i vackrare, mera innehållsrika ordalag; de få fakta hon för öfrigt nämner äro verkliga och bevisade — icke inbillade.

"Må därför", slutar författarinnan, "dessa fakta blifva emottagna med välvilligt öfverseende, tillika med våra öfriga moderna draperier. Vi kunna ej numera väfva sådana af så dyrbara materialier som de, hvilka stodo forntidens store till buds, men vi kunna i en anspråkslösare efterbildning åtminstone gifva en föreställning om de ursprungliga mönstren."

Bröderne Herbert.

Det var eftermiddag under en af sommarens längsta dagar. Solen hade utstrött sitt yppigaste öfverflöd af ljus och värme, jorden iklädt sig sin herrligaste dräkt för att emottaga detsamma. Det genomskinliga himlahalvvet tycktes öppna sig för de dödliges önskningar; dagen hade varit lång och strålande nog att kunna hafva tillfredsställt en odödlig.

Vid en grönskande ängsväg, som ledde ut ifrån staden *Salisbury* i England, syntes en fremling af hög och ädel gestalt, lutad mot ett närstående träd. Hans öga var riktadt mot staden, likasom följde det någon kommande eller bortgående; men dess tydliga inåt riktade uttryck visade, att han i sjelfva verket ingenting såg, utan var fördjupad i egna tankar.

"Sällhet!" så hviskade dessa hans drömmande tankar; "i stunder, och omgifningar sådana som dessa, vill det nästan synas som om denna gudagåfva icke blott sväfvade ofvan jorden, lik en poetisk hägring, för att lifva våra pulsar och egga vårt mod, utan som om den verkligen sänkt sig ända hit ned. Dessa fält, dessa träd, hela detta landskap bära prägeln af en fullhet, ett *nog*, som ingifva, icke en öfvergående hänförelse, men en lyckliggörande känsla af frid. Och likväl — förutsatt att denna lycka alltid vore det stilla och undangömda landtlifvet förbehållen — skulle jag väl vilja emottaga den i utbyte för den bittra ljufheten af ett mera vidtomfattande, ett friare lif? Jag kunde det ej, äfven om jag ville; och dock synes det mig som ville jag det icke, äfven om jag kunde. Men här kommer *George*; jag vill afhandla frågan med honom."

Han lemnade sin plats och gick framåt för att möta sin bror, som i detta ögonblick tog af nedåt ängsvägen.

De tvenne brödernas gestalter voro trogna uttryck af bådas olika lif. Det skönjdes ett tydligt slägttycke dem emellan, ty båda hade fått sin del af den ädla engelska racens skönhet, af hvilken, i våra dagar så få typer återstå: Normandens blod tempererad af Sachsarens, eröfrarens eldighet, dämpad af den besegrades redbarhet, sjelfbeherrskning och oböjliga karaktersfasthet. I forna tider var den engelska racen lik en stark, ädelt formad urna, genomskimrad af ett klart och intensift, om än ej bländande ljus. Konveuansens bojor och det

yttre lifvets inkräktande på hjertats och själens, hafva kommit denna ädla skönhet att urarta.

De tvenne män, hvilka här möttes, hade dock nog mycket karakteristiskt, för att icke allenast förråda den stam, från hvilken de hade sitt ursprung, utan äfven den dermed sammansmälta individuella prägeln. Det var tio år dem emellan, men den yngre närmade sig redan meddelåldern, och bådas utseende bar vittne om en själfständigt utvecklade karakter och och befastade lefnadsvanor.

Lord Edward Herbert var en af de vackraste män på sin tid och utmärkt för en skönhet, lika ståtlig och ridderlig som intellektuel. Hans anletsdrag och hållning vittnade om all den disciplin, som var egen för en tid, då höfviskt behag fått betydelse af de konungliga sinnen, hvilka beherrskade hofven och då krigarens vanor hvarken voro råa eller hans förtjenster mekaniska, emedan den individuella karakteren hade fritt spelrum i fält, tyglad endast af ridderlighetens och hederns lagar. Stålhandsken passade hans hand väl, likasom sporren hans häl. Det var en man, som alltid syntes vara på sin plats af det enkla skäl, att han skulle hafva gjort hvarje plats lämplig för sig. Men verldsmannens behag och värdighet voro hos honom underordnade *mannens* värde, och i hans blick, likasom i det tänkande och djupsinniga anletsuttrycket uppenbarade sig ett väsende, som, under bemödandet att väl spela den af ödet tilldelade rolen, dock aldrig kunde förgäta att det var en blott rol, och oafåtligt sökte sin näring af osynliga krafter, som verka i det fördolda.

Det har blifvit med djup vishet sagdt, att den skepnad vi här framkallat för våra blickar, hvarken är bilden af ett helgon, en martyr, en vis, en skald, en konstnär, en moralpredikant, eller af någon, hvars kall fordrar en afskiljd och partiel användning af medfödda naturgåfvor, men typen af hvad Engelsmannen kallar "*a spiritual man of the world*", i stånd att förnimma och begripa *allt*, men icke uteslutande egnande sig åt *något*. Vår tid har måhända intet motsvarande uttryck för detta begrepp; men den förflutna torde knappast kunna uppvisa något mera talande än *Lord Herberts* lif och personlighet.

George Herbert var, likasom hans äldre broder, af lång och reslig gestalt och hade den ädla uppsyn, som är egen för

en folkstam, hvars ande aldrig blifvit bruten eller förslafvad, men hans spensliga former kontrasterade mot den fulla utveckling, som vexlande kroppsöfningar och ett rörligt, njutningsrikt lif förlänat hans broder. Icke heller hade uttrycket i hans anlete den mångsidighet och det djup, som tala om skiftande lifserfarenheter och kämpande eller bekämpade lidelser. Djupet — ty äfven här fanns djup — syntes snarare vara känslans än erfarenhetens. En genomträngande mildhet utstrålade från hela hans väsende emot den andre, hvilken häraf rönt ett eget själens upptinande, en inre förmildring, utan att deraf väckas till några närmare betraktelser öfver den varelse, som i hans själ ingjöt denna himmelska värme. Likt violblommans tycktes denna andes starka och etheriska doft utströmma från sin källa så omedvetet och anspråkslöst, att emottagaren var färdig att tacka himmelens frikostiga vindar snarare än något stoftets väsende för gåfvan.

Raphaël har låtit den förklarade Frälsarens fötter höjas endast på ett ringa afstånd från jorden; men sjelfva deras form och uttryck säga att, ehuru de ännu torde beträda denna jord, skola de med friare naturlighet röra sig i ett högre element. Det är denna fröjdfulla lätthet och spänstighet, hvilka under sökandet efter ett högre, hafva uppburit de himlasände budskapen, om hvilka det heter:

*"O! huru ljusliga på bergen äro bådbärarnes fötter — de som frid förkunna."**)

Snarlika tankar ingåfvo *George Herberts* gång och hållning åt hvar och en, som han nalkades. Genom de flesta människors, till och med de störste snillens anleten framblickar själen såsom genom en mask, eller i bästa fall, såsom genom "ett dunkelt glas"; vi måste bakom skölden söka efter hjertat. Men hos personer af mera serafisk natur, eller så genomträngda af inneboende anda, att förklaringen är nära, synes den vanliga stoffförklädnaden blott sväfva framför eller omkring dem, än afslöjande, än inhöljande dem såsom i en strålande sky. Ett sådant väsende framgår emot den mötande lik en vision, och ögat måste först vänja sig vid den andeliga klarheten, innan det kan uppfatta företeelsen såsom en verklighet.

En sådan känsla var det, *Lord Herbert* erfor, medan

* Es. 52: 7.

han betraktade brodern, hvilken, strålande i ett återsken af de lyckliga tankar, hvori han försjunkit, under några ögonblick närmade sig utan att märka honom. De båda bröderna hade ej på länge sett hvarandra och det syntes den äldre som om *George* blifvit förvandlad, i det den rodnande, tveksamme gossens skygghet gifvit rum för en engalik klarhet och frid, sådan som den ädle forskaren aldrig förr skådat.

Då de båda varseblefvo hvarandra, var helsningen hjertlig och varm såsom förr mellan gossen och den äldre brodern.

"Låtom oss ej genast vända åter", sade *Lord Herbert*. "Jag har redan länge väntat dig i hemmet och beskådat alla prestgårdens och kyrkans skönheter."

"Jag räds de voro ej många i en sådan kritikers ögon", svarade *George*, i det han satte sig på samma plats, som brodern valt för att kunna njuta af den vidsträckta och intagande utsigten.

"Tillräckligt många för att ha väckt min afund, om jag ej tidigt nog sett tillfyllest af verlden för att göra mig oätkomlig för denna känsla. Och sannerligen tror jag icke att all afund måtte vara bannlyst från ditt lilla paradys, ty aldrig har jag hört sådana uttryck af kärlek och vördnad, som ditt folk yttrar om dig."

George såg upp på brodern med en blick af glad och öppen kärleksfullhet. *Lord Herbert* fortfor med någon tvekan: "att säga sanningen, undrade jag litet öfver den gränslösa tillgifvenhet de visade. Väl har vår moder länge och ofta berättat mig om det rena och välsignelserika lif du för; jag vet äfven huru mycket du gjort för denna trakt och dess innebyggare; men, efter hvad jag vill minnas, var du af ett koleriskt temperament."

"Och är så ännu."

"Välän! förlorar du ej då stundom, genom utbrotten af detta temperament, allt hvad du vunnit?"

"Det finner numera sällan något utlopp", svarade *George*. "Min Mästare har varit utsägligt god mot mig och ingifvit mig dämpande böner, hvilka snart sagdt ofrivilligt uppstiga ur mitt hjerta i frestelsens stund."

Lord Herbert. Hvarför säger du ej så gerna, att ditt eget klarnande förstånd och din mognade vilja allt mer och mer visat dig det dåraktiga och oriktiga i dylika utbrott?

George Herbert. Emedan det blott skulle innebära en liten del af hvad jag tänker. Jag erfar i dylika stunder mellankomsten af en högre makt lika tydligt, som jag urskiljer det der trädet från mig sjelf. Skall jag uppläsa för dig några enkla af rim och meter knappast bundna verser, i hvilka jag liknelsevis och på ett ofullkomligt sätt sökt uttrycka hvad jag känner i dylika ögonblick?

Lord Herbert. Gör det! jag skall med glädje lyssna; ty, ehuru tid och kunskap fattas för att fullkomna mig i konsten, så älskar jag, likasom du, att i ensamhetens lugn sätta mina tankar på papperet; och jag tror, att vi bättre kunna förstå hvarandra genom dylika meddelanden, än genom ögonblickets glödande, stundom förhastade, ord.

George Herbert.

Bönen.

*Englars tidsmätt — kyrkans festmål — hjertats pilgrims-
vandring,*

Själens modersmål, dess väsen uppenbaradt uti ord,

Herrans ande inom menskan, sökande sitt upphof åter,

Mätessnöre, hvarmed djupet pejlas ifrån himmel och till jord;

*Svaghets styrka — Edens dufva — anfällsvapen mot Guds
allmakt,*

Spjut, som genom menskoblifne Frälsar'ns hjerta målet når,

Seklers tidrymd, sammanfattad i en enda ändlös timma,

Harmoni, hvars skära grundton allting skapadt genomgår;

*Allt hvad ljuft och rent, hvad högt, hvad skönt, hvad frid-
fullt du kan tänka,*

Suckar, hörda ofvan rymden såsom klockors maningsljöd,

*Hjertats glädje — andens lifsblod — själens ljusa vinter-
gata —*

Lifvets helsodryck — ett tyst förstånd emellan oss och Gud.

Lord Herbert, (som uppmärksamt lyssnat, svarar efter ett ögonblicks betänkande). — Det är någonting i andemeningen af dessa stancer, som behagar mig, och mot det hela har jag ingenting att invända; likväl närmar du dig mest *min* erfarenhet och *min* känsla der, hvarest du lemnar frihet att anse våra böner mera såsom uttryck af vår egen själs längtan, än såsom nådegåfvor; som t. ex. der du säger:

"Hjertats pilgrimsvandring" —

"Harmoni, hvars skära grundton allting skapadt genomgår" —

"Ett tyst förstånd emellan oss och Gud."

I andra af dina liknelser framskymtar dock en barnslighet, som synes mig ovärdig det höga ämnet.

George Herbert. Det är en egenhet hos somliga naturer, min broder, att leka med hvad de högst älska. Din natur är af en högre, en strängare ordning, och måste med orubbligt allvar upptaga och fatta i skarpt sigte allt hvad som väcker dess intresse. Min lefnadsstig går i en annan riktning och ehuru jag alltid beundrat den djerfva anläggningen af din, har jag aldrig ens bjudit till att hålla jemna steg dermed.

Lord Herbert. Smickrar min broder? Dock, jag känner dig alltför väl genom vår moders beskrifningar för att kunna misstänka något sådant.

George Herbert. Det gläder mig. Men, Mylord, låt äfven mig lära känna något mera af dig än hvad som i denna aflägsna vrå af verlden berättas om din skicklighet i skriftliga disputationer, ditt höga rykte såsom krigare och dina framgångar inom hofkretsarne. Låtom oss, under en stund af förtroligt samspråk, sådan som ej på årtal förunnats oss och som kanske aldrig skall återkomma, draga oss in i våra sjäalars innersta helgedom, och skänk du, Mylord, din vän och broder en tydlig föreställning om det mål du uppställt för ditt lif, om den väg på hvilken du sökt sanningen.

Lord Herbert. Jag samtycker så mycket villigare till din begäran, som jag bär på mig ett blad, på hvilket jag nyligen antecknat hvad som i mina yngre år blixtnvis föresväfvat mig, men som nu mera belyser mitt lif med klart och stadigt sken.

Jag tog det med mig just i afsigt att meddela dess innehåll åt dig, min broder, ett förtroende, hvilket jag ännu ej visat någon. Kommer jag deremot att fullfölja mitt uppsåt att lemna några minnesteckningar öfver mitt lif och min tid åt efterverlden, så böra dessa poemer inflätas deruti, såsom hänvisning till och förklaring öfver allt hvad jag under min lefnad *erfarit, tänkt* och *blifvit*.

Det första innehåller mina tankar om Livvets begynnelse och utveckling.

*Helgad, luttrad och ren, blåser nu anden hvarstoft
Bort ifrån snöhvitt drägt, och riktas med djupare insigt,
Vinner i mod och i kraft, stärks i förtröstan och hopp,
Tills i hans inre det dagas till slut en gryende aning
Att ur förgängelsens makt anden kan lösa sig fri.*

*Spanande söker han då ett lif — ett lif bortom grafven —
Grubblar, forskar och tror, älskar, åkallar och ber,
Tills utur aningens djup frambryster en klarnande visshet,
Dagas ett strålande hopp, flammor ett bländande ljus,
Födes en helig, en brinnande tro, en glödande kärlek,
Väckes en längtan dit upp — upp till ett Fädernehem.
Huldt den Gudomlige sänker sig då mot människans ande,
Tager dess kärlek och ger himmelska löften igen,
Bjudande så sig sjelf till en pant för den lön vi förbida.*

*Så när, ur jordlifvets tvång, en gång min ande sig löst,
Kastande af, som en tung, förtryckande boja, sin stoftdrägt,
Viss på det bättre han valt, villigt och tvångslöst och fritt,
Herren min borgen ock blir, att ett femte stadium, ett högre,
Lifvet mig bjuder ännu, stegradt från dunkel till ljus,
Stigande uppåt från klarhet alltjemt till växande klarhet
Allt som jag mera förmår bedja och taga emot.*

Lord Herbert tystnade. *George* höjde det sänkta hufvudet och drog djupt efter andan, sägande:

Förlåt, Mylord, om jag ej finner ord värdiga att svara. Dina tankars flod har öfverströmmat mig lik en skön musik och likasom en sådan för ögonblicket tjusat, om ock ej fullt tillfredsställt mig.

Lord Herbert. Jag lyssnar med så mycket mera nöje till dina vänliga ord som jag hittills föreställt mig, att du var alltför uteslutande en kyrkans man, för att anse frukterna af mina tankar ega något värde.

George Herbert. Gud förbjude, att jag någonsin skulle upphöra att vörda en ande, som, i förhållande till min egen, alltid varit i fullaste bemärkelse en äldre broders! Jag sörjer öfver, att du ej vill upptaga min Mästares banér och dricka ur hvad jag funnit vara den högsta visdomens källa; men lika litet som jag skulle vilja utplåna ur lifsens bok spåren af de profeter och prester, hvilka kommo före Honom, eller i glömskans natt begrafva de antikens vise, som kände allt "Hvad

förnuftet af naturen lånat eller lik en god husmoder sjelf sammanspunnit" lika litet som jag kan afstå från eller klandra dessa, emedan de sakna hvad som för mig är all kunskaps perla — lika litet skulle jag kunna klandra dig eller afstå från din vänskap.

Lord Herbert. Du talar visligen, *George*, och låt mig tillägga, du talar såsom det egnar en andans man. Vore alla kyrkans tjenare så fördragsamma, skulle jag aldrig angripit grunden för deras tro. Om de ej envisats att vilja påtvinga oss sin väg såsom den enda rätta, icke allenast för dem, men för alla, skulle ingen lägga stenar för deras fötter.

George Herbert. Nej, min broder, missförstå mig icke. Ingen kan vara mera fast öfvertygad om att det finnes blott en väg, som slutligen leder till sanningen, än jag.

Lord Herbert. Jag missförstår dig *icke*; men inseende att du är en af dem, som vidhålla sin öfvertygelse af kärlek till det bästa och icke af fruktan för det värsta, känner jag mig lika böjd att hafva fördrag med den slutsats, du kommit till, som du har med mina konklusioner.

George Herbert. Men jag anser icke dessa såsom någon din slutsats, utan endast såsom trappsteg till en sådan. Anden *måste* framtränga genom naturreligionen till den uppenbarade, likasom det *måste* finnas en himmel såsom medium för ljusets spridande.

Lord Herbert. — Himlen är — ett *intet*.

George Herbert. Det är sannt, *intet* — annat än ett rum för solen, och ett sådant rum finns också inom dig. Gaf du ej sjelf ett slående bevis på ditt eget behof af ett sådant, då du *bad om en uppenbarelse* för att bestämma, huruvida du borde offentliggöra din skrift *emot uppenbarelsen?* *)

*) Hänsyftar på en öppen bekännelse af *Lord Herbert* (meddelad i hans memoirer) om hans tvekan, huruvida han borde offentliggöra sin bok, *De Veritate*, deri han bestred Uppenbarelsen på grund af osannolikheten, att Himlen skulle blott delvis meddela sig med menskligheten, kungörande sin vilja för ett folk och icke för alla; huru han knäfallit i sin ensliga kammare med boken i handen och bedt en brinnande bön till "den evige Guden, upphovet till solens ljus och till all inre upplysning", om ett tecken för att bestämma hans vacklande beslut; och huru han trott sig förnimma detta tecken i ett sakta och dock fullkomligt hörbart ljud, utgående likasom från himlen, "ty det var ej likt någonting på jorden", samt derpå fattat be-

Lord Herbert. Du lånar denna invändning af hopen, *George*; men det förundrar mig att du ej skådat djupare in i saken. Ligger det väl uti öfvertygelsen om, att hvarje individuel själ, hvarhelst den må blifvit född och fostrad, kan i en allvarlig stund erhålla ett omedelbart svar från sanningens källa — ligger väl, säger jag, i denna öfvertygelse någonting, som motsäger tviflet på en partiel plan till folkens frälsning, hvilken, genom dess ovilkorligen begränsade verksamhet, ända till våra dagar måste ha uteslutit majoriteten af människoslägtet från all frälsning.

George Herbert. Du ansåg likväl naturens vanliga ordning hafva rubbats för din skull. Hvad fordras mera för uppenbarelsens underverk?

Lord Herbert. Det skedde ej på bekostnad af någon af naturens vanliga företeelser. En ande frågade, en ande svarade, och dess röst ljöd från himlen; men i allt detta låg ingenting specielt, ingenting partielt för mig utverkad, utöfver hvad jag sjelf kunnat vinna genom konklusionen af ett enkelt räsonnement.

George Herbert. Jag kan dock ej hindra mig från den öfvertygelsen att om beskaffenheten af ditt lefnadssätt medgäfvit din ande dess fulla forskningskraft, skulle den se saken i ett nytt ljus och draga en riktigare slutsats af jämförelsen mellan evangeliet och dess egen erfarenhet.

Lord Herbert. Min broder föreställer sig, att själen icke kan ha frihet att verka, inom hofven och på slagfälten. Mig deremot synes som om själen banade sin egen väg öfver allt, och att, om människan icke kan förskaffa sig yttre ensamhet, så har hon dock alltid en inre sådan att tillgå. Ingen är så fullkomligt öfverlemnad åt sig sjelf, ingen har så ständigt behof af sjelfbeherrskning, som den, hvilken, under det han lever midt ibland hopen, låter sina tankar gå en hårsman utom eller framom densamma. Men en dylik enslighet är kall och död, och dess tystnad så absolut, att en sådan skön och doftande naturens ensamhet som denna, ej kan gifva någon föreställning derom. Dessa soliga utsigter och lifliga ljud, fram-

slutet att låta trycka boken. Denna händelse har ofta af *Lord Herberts* fiender blifvit begagnad såsom vapen mot honom sjelf, i det man frågat: "Huru kunde den, som betviflade en *partiel uppenbarelse*, tro på en *individuel*", men kan dock tjena som ett slående bevis på hans orubbliga ärlighet mot sig sjelf och andra.

kallande drömmar snarare än tankar, synas mig näppeligen mera befordra intelligensens utveckling, än den folkhvinlande stadsgatans förströelser. Dessutom behöfva vi sammandrabbningen med andras tankar för att sätta lif i våra egna, hvilka så lätt falla i en sömn, som vi kalla frid. Sinnet böjes lätt, utan att göra sig möda att urskilja, om det sker till följe af fremmande inflytande eller i enlighet med den tillväxt, som himlen ämnat det.

George Herbert. Men du är ingen vanlig man. Du lyser, du tjusar, du vinner, och världen tränges alltför ifrigt omkring dig för att lemna dig många stunder till eftertanke.

Lord Herbert. Det är ett vanligt misstag att föreställa sig det de af lyckan mest gynnade verldsmän äro de, som skatta världen högst. Måhända hafva de svårare att sjelfmunt lemna den, makliga och förvekligade såsom de blifvit i brist på den själsrörelse, som motståndet medförer. Men så är icke händelsen med mig; ty under det lifvets vanliga jagtbyte blifvit alltför lätt ernådt att i mina ögon ega stort värde, har det mål, som min själ, från dess tidigaste barndom eftersträfvat, varit tillräckligt högt att trotsa alla mina bemödanden. Hvarje år, som flytt har gifvit detta, och detta allena, allt högre värde i mina ögon; och trodde jag att det lif, som förflyter bland sådana omgifningar som dessa, skulle leda mig till detta mål säkrare eller hastigare, än min vanliga, öppna stråt, skulle jag egna mig åt detta lif från i morgon, från denna stund. Men är det väl värdigt menniskan att bygga sig en cell, i hvilken hon *allena* kan höja sin lofsång? Gif mig då hellre den vida verldens ständigt öppna tempel! Enligt min tanke finns ingen annan bana för mannen, än den hans börd och förmögenhetsvilkor utstakat. Må han då följa den och med klar blick och upprätt hufvud gå den ostraffeligen framåt, viss att den slutligen måste hamna vid den sanning, som utgör medelpunkten för alla lefnadsbanor, hvar de än börja. Och skulle också min väg, som leder genom den äflande, stimmande hopen, under dånnet och bullret af kämpande lidelser och intressen, skulle den ock taga mig längre tid än den tysta gångstigen genom skuggrika lunder och de ensliga betraktelsernas älsklingstillhåll, så är jag dock böjd att anse detta framåtgående säkrare, om ock långsammare. Utan att kunna bygga min trygghet och min sinnesfrid på de lefnadsförhållanden, i hvilka jag befinner mig, utom för så vidt

de äro en följd af mina egna handlingar, och beredd att möta hvarje frestelse, tvifvel och lockelse, som har insteg hos menniskan, känner jag mig tryggare i besittningen af hvad jag verkligen tillkämpat mig såsom *mitt*, hvilket då icke längre är ett rof för slumpen. Det är ett starkt vin, som öfverfarit många haf och undgått många skeppsbrott.

George Herbert. Jag kan så mycket mindre motsäga dig, Mylord och broder, som din bana äfven skulle blifvit min, om valet stått mig fritt.

Lord Herbert. Ja, jag mins att du sagt:

*"Till verldslig storhet, prakt och flärd,
Min börd, min håg mig drog.
Men Gud gaf skriften i min hand
Och i Sin tjenst mig tog."*

Det var ej min skuld, *George*, att slumpen så fogade.

George Herbert. Jag har längesedan lärt att inse, att det ingalunda var en slump; just så och ej på annat sätt var det bäst för mig. Men mina tankar i detta afseende har du lärt, eller kan du åtminstone lätt lära känna af en liten bok, som jag skrifvit, och hvarom jag en annan gång vill tala. Nu, min broder må du ej längre uppskjuta att gifva mig del af det återstående innehållet af de papper du håller i handen.

Lord Herbert. Välan, *George*, efter du så önskar.

Lorden vände ett blad af manuskriptet och började ånyo läsa.

Aningar om det himmelska lifvet.

*Luttrad, lik guldets i eld och renad till själ och till sinnen,
Viss på mig sjelf och trygg för mitt öde jag tvekar ej mera,
Samlar i hjertat ock ej ett förråd af smärta, men lefver,
Trots allt det onda mig mött, trots all synd som sker under
solen,*

Stilla i frid, ja, i frid med Gud, med mig sjelf och med världen.

*Re'n af ett himmelskt lif jag förstlingsfrukterna njutit,
Söker de öfriga nu, uppuren af Skaparens kärlek;
Genom Hans kraft, bekämpande jordlifvets tyngdlag, jag
mäktar*

*Fly ifrån samtidens hån, långt bort från ett vanvettigt tid-
hvarfs*

Vilda, barbariska id, utandas för en gång — den sista —
 Dess förpestade luft och andas en himmelsk, en ljustlig
 Ren atmosfär, af hvars helga flammor omgjordad, jag sväfvat,
 Buren högt öfver skyn, mot ljusnande himlar. Men häpen,
 Andlös förnimmande här allmaktens gudomliga körer,
 Skönjer min bäfvande blick re'n en af dess jublande skaror,
 Vid hvars lågande facklor jag drifts att tända min egen,
 Och i hvars sång jag brinner af åtrå att blanda min stämma.

Dock ej ännu, ty framåt jag föres beständigt allt längre
 Genom den sällhet, som ryms i de obegränsade himlar,
 Hvilka upplätas af människans Gud för människans ande.
 Stegrande gradvis så utlofvade himmelska lönen
 Fadren i barnen förherrligar städs sig sjelf och sin kärlek;
 Himlarne alstra på nytt än högre och sällare himlar
 Och utur tidens förgängliga sköt utvecklar sig städse
 Lifvets fullhet på nytt under utsägliga fröjder,
 Som, i ej nämnbart mått, från fördolda källor utströmma,
 Fyllande rymden med lof, och hvar lefvande väsen med kärlek.

Men huru rikt, hur' ymnigt förbarmandets källa än flödar
 Sinar den aldrig dock ut, men stegrar den himmelska glädjen
 Ständigt på nytt i vexlande former, medan hvar stadium
 Viker allena för ett, som bjuder än renare fröjder.
 Så hvad aldrig vi förr förstodo att be eller hoppas
 Gifves oss obedt nu, med fulla och öppnade händer.
 Intet förnekas oss mer, om ej det som den Ende allena
 Mäktar att njuta och dock få de högsta, de yppersta gåfvor
 Först genom oss och vår makt sitt rätta, egentliga värde;
 Ty af vår kraft, vår rena och helgade vilja allena
 Skall hvar slumrande själ, hvar ofödt väsen i himlen
 En gång väckas till lif och få vilja, få tanke och insigt.

Så genom oss vår Skapares fröjd och lycksalighet stegras,
 Men utströmmar igen, lik ett väldigt, gyllene flodsvall,
 Mättande himmelens barn med en evigt växande glädje,
 Bärande svar på hvar åtrå, hvar bön, hvar dröjande önskan.

Älske vi Friheten högst, upplätas oss okända nejder,
 Rymder förutan gräns och af sällsam skönhet, der fria,

Tvångslöst sväfvande kring, vi suga, likt biet ur blomstren,
 Lifslust och mod och växande fröjd ur hvar't för'mål vi skåda.
 Men om vetandets lust, om forskningsbegäret oss drifver,
 Snart för vår blick naturens dolda mysterier yppas;
 Genesis, urskrift till Profetens skapelseböcker,
 Öppnas och blad efter blad förtälja oss skapelsens under:
 Allt hvad oss oklart var, allt dunkelt, beslöjadt och gåtligt,
 Ljusnar med ens och blir klart, och sänkta i stilla begrund-
 ning

Bli'r oss himmelens fröjd ett stegradt vetandes njutning,
 Yppande mer och mer af Guds outgrundliga rådslag;
 Medan törhända till men'skans väl oss tillåtes att nyttja
 Kunskapens skatt, i det vi all forskning sofra och rikta,
 Stifta förbättrade lagar och ge åt människosnillet
 Klarande aningar om allt vetandes mål. Men om åter
 Stilla vårt väsen hän mot den himmelska kärleken drages,
 Lösas i skäraste lågor vi upp och svinga allt högre,
 Famnande städse hvarannan, burna på kärlekens vingar,
 Uppåt alltjemt mot den Eviges thron, der stilla vi bida
 Herran vår Gud, så tjenande blott i kärlek, för kärlek.
 Sjufallt saliga vi, om så vi få bida och tjena!
 Englarnes jubelsång skall i rhythmiska toner förkunna
 Höghjudd för hvimlande rynder vår fröjd, vår berusande glädje,
 Syner sig te för vår blick af utsägelig ljufhet,
 Himlarne skådeplats bli för kärlekens heliga under,
 Tills dess lifvande kraft har besjälat verldsaltets massa,
 Mejslande ut ur dess väldiga block förädlade typer,
 Högre begåfvade än i skönhet, i styrka, i godhet,
 Danande så en ny jord och nya, lycksaliga himlar.

Männe ej då äfven vi få födas på nytt till ett bättre,
 Högre och renare lif, till en onämnbare sällhet?
 Och när jag viss deruppå, i osviklig tillförsigts fasthet,
 En gång befriat mig från det förgängliga, falnande stofvet,
 Männe ej då en högre, en skönare lott mig beredes,
 Än jag med färglösa ord förmått här beskrifva? O, sägen
 Får jag ej hoppas då ett lif, ett lif efter döden,
 Högt öfver allt, jag förmår nu tänka och be, eller ana?

George Herbert ser upp, efter några ögonblicks drömande tystnad, sägande: Broder, återigen hafva dina sköna tankars mäktiga ström öfverväldigat och åtminstone för ögonblicket helt och hållet intagit mig. Jag är visserligen medveten af *många* känslor, som här icke vidröras, — om det djup af smärta och kärlek, hvilket uppenbarats för människan genom Honom, som du ännu icke lärt känna. Men jag vill ej nu tala om detta, om ej för att fråga: har du, buren på så starka vingar, dock aldrig bäfvat och erfarit behovet af en frälsande vän? Har du, i trots af styrkan och klarheten i din vision, aldrig suckat efter en mera innerlig bekräftelse på din tro? Har du, med allt ditt sublimes pockande på hvad som fordras för själens lif och helsa, aldrig erfarit en fruktan, att du möjligen skulle befinnas bristande i den renhet, som allena kan emottaga den begärda gåfvan?

Lord Herbert. Jag tar ej dessa svaga ögonblick med i räkningen, *George*; de tillhöra ej mitt normala själstillstånd.

George Herbert. Det är nog att du erfarit dem; ty jag kan ej betvifla att hvarje öfvertygelse, som ett menskligt väsende behöver, för att försonas med allas vår Fader, en gång skall dagas för en så stor, så öppen, så troget uppåtsträfvande själ. Låt mig svara dig med en sång, som uttalar mitt hjertas tankar lika troget, om ock ej i så sköna tonfall, som de, hvilka återgifvit din sublimes tankegång.

"*Min Frälsare, min Gud, mitt allt!*"

— Så fullt blir hjertat i mitt bröst,

Det vill ha uttryck, form och röst,

Men söker fåfängt öfver allt

Och stammar blott — "*min Gud! mitt allt!*"

Skänk dessa ord dock ej förakt; —

Rätt sagda de måhända bli

Den högsta af all poesi;

Ty ringa blott är konstens makt,

Om ej sin själ man deri lagt.

Har all min kraft jag offrat på

Att slipa tankens form, men glömt

Den kärna, formen borde gömt —

Ej under om jag klagar då,

Att ej min bön kan himlen nå.

Men, om i själens helgedom

Jag hviskar blott "min Gud! mitt allt!"

Han skall ej pröfva formens halt,

Men, då jag slutat, ödmjuk, from,

Mitt "Abba Fader!" svara — "kom!"

Lord Herbert. Jag kan ej sanningsenligt säga att min själ eger något gensvar på detta, ehuru jag deruti skönjer en ljuf skönhet. Du skall måhända säga, att mig felas ödmjukhet till att rätt förstå dig.

George Herbert. Jag skall ingenting säga, endast öfverlemna dig åt tiden och åt En, som mäktigare är än jag. Vi hafva utbytt våra sånger med hvarandra, låtom oss nu äfven ombyta samtalsämne och styra kosan hemåt; ty jag litar på att du vill lyckliggöra mitt hem med din närvaro för den kommande natten, och solen är redan i sjunkande.

Lord Herbert. Ja, du vet att jag kommit för att lära känna min nya syster, som jag hoppas kunna skänka min tillgifvenhet och hvars systerliga aktning jag räknar på att erhålla i utbyte.

George Herbert. Hvem kan neka dig sin aktning, sin beundran! och hvad henne beträffar, så måste du älska henne, såsom du älskar mig, ty vi äro ett.

Lord Herbert (leende). Verkligen! låter det så ännu efter hela tvenne års äktenskap?

George Herbert. Kan du hysa något tvifvel derom? Det var af din sångmö jag tog min första lex.

"Har ej en kärlek, stark som vår,

Höjd öfver sinnenas begär —

Som lågan varm, som snön så skär —

Ett lif, som evigt, ej förgår?"

Ack jo, om blott sitt höga kall

Af själsförädling den förstätt,

Och sjelf i andens lif uppgått,

Den evigt, evigt lefva skall!

Ty fåfängt vi ett hjerta fått

Och fåfängt Skaparn lagar gaf,

Om af en evig orsaks kraf

En ändlig verkan följde blott.

Lord Herbert (vemodigt). Du återkallar för mig en lycklig tid, då mina tankar hade en lika ljuf färgglans, en lika himmelsk doft som majblomstren.

George Herbert. Hafva dessa tankar icke burit någon frukt?

Lord Herbert. Min erfarenhet af världen och människorna har icke öfvertygat mig om, att de blommat alldeles förgäfvades, men väl att frukten först i en högre sfer af vår tillvaro kommer till mognad. Beskaffenheten af mitt eget giftermål känner du, — en öfverenskommelse inom släkten, uppgjord för mig medan jag ännu var barn. De förbindelser ett dylikt äktenskap kunnat ålägga mig, har jag redligt uppfyllt, och deraf skördat förmånen af en viss välvilja och aktning och den långt högre, som innefattas i fadersglädjen. Men mina iakttagelser, rörande dylika förbindelser, ingångna af personer, för hvilka valet varit fritt, hafva ej kunnat komma mig att tro att en högre lycka än min, blifvit människorna i allmänhet förbehållen. Vi äro här ännu allt för minderåriga, för outvecklade att kunna ingå varaktiga förbindelser; våra planer synas visserligen lofvande, men de flesta stranda mot den närvarande verkligheten. Jag har därför uppskjutit allt hopp om annat än en flyktig sällhet, en idéel lycka. Vill du påstå att du redan är i besittning af så mycket mera?

George Herbert. Jag är genom ett förbund, hvars ljufva verklighet aldrig förnekar sig, förenad med ett annat väsende, hvars tankar, böjelser och lefnadsmål i alla afseenden öfverensstämma med mina, och i hvars dagliga lif jag spårar ett så rent syfte, att felet måste bli mitt om vi någonsin skiljas. Det är min öfvertygelse, att Gud i sin utesägliga godhet, af begynnelsen, ämnat oss för hvarandra, ty vid vårt första sammanträffande afgåfvo vi, utan föregående tvekan och utan någon efterföljande ånger eller oro, det löfte, som bundit oss för lifvet vid hvarandra.

Lord Herbert. Då finns det verkligen en sida af ditt öde, som jag skulle önska att kunna dela. (Efter några ögonblicks ömsesidig tystnad). Man berättade mig i ditt hem att du, oaktadt alla dina trägna göromål alltid går in till *Salisbury* två gånger i veckan. Hvaraf kommer det? Hur kan du lemna dina tjänstebestyr och ditt lyckliga hem så ofta?

George Herbert. Jag går dit för att höra musik — den herrliga, storartade kyrkmusiken. Det utgör på en gång mitt lifs öfverflöd och nödvändiga vilkor. Jag vet ej om det för-

håller sig så med andra, men jag röner ofta en förslappning af andens vingar, ett det inre lifvets förkolnande, en maktlöshet, nästan en vämjelse vid den fysiska tillvaron. Mitt öde är att vara ömsom beherrs karen eller uttolkaren af, ömsom offret för det synliga lifvets alldagliga kretslopp. — En evigt brinnande lampa till altarlågans återtändande; ett skepp, som aldrig kan stranda och som bär mig ut på hoppets vida ocean; en helsodryck, som fyller hvarje domnad fiber med en etherisk energi — se der hvad musiken är för mig. Den förhåller sig till språket — ja, till och med till skaldernas språk — som himlens englaskaror förhålla sig till äfven de mest begåfvade bland jordens söner. Den har gensvar på själens aningar och ger form åt mina förldadaste begär. Efter att hafva lyssnat till huru alla människosjälens tankar och förhoppningar af orgeln sammangjutas i en enda mäktig ström af lof och pris, stämmer jag mitt eget bröst i harmoni dermed och återvänder till mitt hem, lifvad och stärkt till verkans arbete, såsom lärkan återvänder till nästet efter morgonbesöket hos solen.

Lord Herbert. De gamle trodde, att sferernas musik var hörbar för dem, hvilka förmått höja sig öfver den vanliga tillvarons låga ståndpunkt. *Pythagoras*, som bildade olika slags melodier till att medverka vid utvecklingen af hans lärjungars olika naturer, behöfde sjelf intet instrument, förfärdigadt af mensklig konst, ty den universella harmoni, af hvilken vår musik endast uppfångat några spridda fragmenter, var förnimbar för honom. I sina bästa stunder erfar människan alltid behovet af ett renare och lättare lifselement — af en bevingad tillvaro. Den bildande konsten har antagit vingar såsom symboler af ett lif i nästa grad uppöfver vårt; men den har aldrig förmått fästa dem vid guda- eller engla-gestalter, på ett sätt att de harmonierat med människokroppens byggnad. Måhända fyller musiken denna brist, och kanske skall en gång den bildande konsten af henne lära det hittills oupphunna! Ehuru väl dessa aningar ej äro så djupa, så införlifvade med *min* själ som med *din*, så har jag dock stundom erfarit liknande intryck.

George Herbert. Just så — du har gifvit ord åt min tanke. Musiken inviger mig i denna bevingade tillvaro, icke genom någon min egen viljas ansträngning, utan såsom en omärklig öfvergång från ett lägre till ett högre stadium. Allt hvad, som blott knoppats inom mig, står i full blomma

under detta inflytande. Då jag inträder i vår herrliga domkyrka, i sig sjelf en af de heligaste tankar, som någonsin af menniskomakt blifvit förkroppsligade, kommer sångens stigande flod strömmande emot mig genom de dunkla hvalfven; den fyller hela rymden utom mig och själen inom mig; den öfvergjuter mig såsom med himmelska dofter; den bär mig såsom på vindens vingar uppåt, uppåt, allt högre mot den utsägliga glädjens och frihetens och visshetens rymd. Jag stiger med dess jublande tonsvall — allting ljusnar omkring mig, och jag tycker mig blicka in i oändligheten, tills slutligen en stilla hänförelse griper mig och jag försjunkar i salig hvila. Det är detta lif du skildrat i beskrifningen på de himmelska körerna. Det är själens musik, då den försjunkit i Guds vilja, genom bäfvad af den heliga kärlek, vidgad af den energi, hvilken den sedermera skall utöfva under alla det verksamma lifvets vexlande skiften. Från sådana stunder återvänder jag hem öfver de grönskande fälten, lyssnande till samma toner i vindens sus genom gräset, och längtande till ett lif så rent, så lofsägande, som det markens blomster lefva.

I detta ögonblick nådde de båda bröderna hemmets dörr, och stannade der för att se tillbaka. *George Herbert* kastade öfver nejden en halft tankspridd blick, som dock genomskimrades af en himmelsk färgglans, ett vemod utöfver all glädje. Hans broders blick var fästad på *honom*, och i det bleknande dagsljuset förekom det honom som hade det varit en afskedsblick. Och det var så. Det dröjde ej länge förr än *George Herberts* själ på lätta vingar höjde sig upp i de renare sfärer, för hvilka den länge varit redo, men dock ej otåligt efterlängtat.

Bröderna träffades icke mera; men de hade tillsammans njutit en stunds ren vänskap, då ande drogs till ande af trons ledande ljus, och hjerta till hjerta under den gudomliga kärlekens inflytande.

Det var en stor välgerning bevisad tvenne dödlige."

Härmed avslutar *Margaret Fuller* sin berättelse och vi *Vår Lektör*. Har läsaren funnit något nöje deraf? Har han, likasom vi, funnit ett eget intresse att, just nu, under en tid af så mycken andelig splittring, lyssna till den enkla framställ-

ningen af *Verldsmannen, rationalisten* gent emot *den christ-trogne, men mildt fördragsamme Gudstjenaren*? Vi hoppas det, och skola kanske återkomma till vår författarinna, för att gifva läsaren någon kännedom om hennes karakter och lefnadsöden, hennes tidiga och grundliga studier, hennes första offentliga uppträdande såsom redaktris af en journal i Boston, hennes verksamhet såsom medarbetare i *the Tribune* samt om den mäktiga dragningskraft hennes lysande och älskvärda personlighet utöfvade på de litterära och konstnärliga kretsarne i *New-York*. För hennes öfriga arbeten hoppas vi då kunna litet närmare redogöra, äfvensom för hennes europeiska resor och hennes giftermål, för de båda makarnes öde under 1849 års revolution och Roms belägring, samt för deras afresa till Amerika och deras sorgliga slut, då skeppet förliste på hemlandskusten.

Esselde.

III. — HYACINTHEN.

Du har återigen satt mig i förlägenhet, bästa Redaktion, genom att bedja mig sammanfuska en liten uppsats, hvartill ämnet borde hemtas från naturen. Visst är jag smickrad af ditt förtroende, då du utan tvifvel hyser den illusionen, att jag kan skaka dylika ur ärmen, som man säger, men jag har redan sagt dig, att det är med mig som med skolgossen, hvilken, då han blef uppmanad af sin lärare att söka sig en idé till grund för sin chria, slutligen svarade: "H:r magister jag har funderat i flera dagar, men jag är ej i stånd att kunna hitta på en idé!" Och som sagdt är idéerna växa, minnans, ej på träd.

Af den flyktiga bekantskap vi redan gjort, gode läsare, vet du, att jag helst sysselsätter mig med hvad du kanske vill kalla naturens bagateller, ehuru, enligt min åsigt, det torde vara svårt nog att uppdraga gränsen mellan det stora och det lilla i den ofantliga verldsmekanism, som vi kalla naturen. Ty är ej det stora sammansatt af mångfaldiga små delar och spåra vi ej mången gång, så i naturen som i människolifvet, ganska stora verkningar från helt obetydliga orsaker? Jag påminner mig hafva läst ett litet täckt engelskt poem i

denna syftning, kalladt *Little things* (småsaker) och vill här söka återgifva det, så godt jag minnes och förmår.

Ringa vattendroppar
Och små korn af sand
Bilda oceanen
Och det sköna land.

Huru tycks sekunder
Flyktiga och små!
Sekler, evigheten
Bilda de ändå.

Så vi vilse föras
Ock af ringa fel,
Som från dygdens vägar
Leda lätt vår själ.

Men små prof af ömhet,
Milda, ljufva ord
Bilda paradiset
Redan på vår jord.

Med stöd af *Maury's* *) auktoritet skulle jag vilja gifva dig ett särdeles vackert, ja, nästan rörande, bevis på huru i Skaparens ögon ingenting synes förefalla för litet för Hans omedelbara vård, huru i naturen äfven det största synes enkom afvägd för det lillas behof. Sedan författaren omtalat denna underbara harmoni, säger han:

"Ja, vetenskapen lär oss, att då den lilla obetydliga snödroppen**), som vi se upplyfta sitt hufvud såsom en vårens härold, blef skapad, måste hela jordmassans tyngd hafva blifvit beräknad och afvägd, för att styrkan i dess spåda fibrer rätt skulle kunna afpassas. Botanisterna säga oss nemligen, att denna lilla plantas struktur är sådär, att vid ett visst stadium af dess tillvaro stängeln måste böja sig, blomman nedluta sin krona, på det att befruktningen måtte kunna ega rum och den sålunda 'bära frukt efter sin

*) Författare till det utmärkta och berömda arbetet: *The Physical Geography of the Sea*.

**) Denna, den amerikanska snödroppen, kan dock ej vara vår *Galanthus nivalis*, hvars blomkrona ständigt är nedlutad.

art'; sedan denna process försiggått fordrar plantans välbe-
 finnande, att den åter reser sig upp. Om nu jordens
 massa hade varit större eller mindre än den är, skulle tyngd-
 lagen hafva verkat annorlunda, och styrkan i snödroppens fib-
 rer varit endera för stor eller för ringa; plantan skulle ej då
 hafva förmått att sänka eller uppresa sin krona i rätt tid,
 befruktningen ej kunnat försiggå och hela släktet hafva ut-
 slocknat med den första blomman, som blef skapad, emedan
den saknade 'sitt eget frö i sig sjelf' — dess skapelse
 hade således varit förfelad." Hvilken förvånande omsorg visar
 ej häri Skaparen äfven om dem af sina verk, som vi kalla
 ringa, om en af markens minsta blommor!

Men *revenons à nos moutons*. Under mina funderingar
 föllo mina blickar på några i fönstret stående rikblommiga,
 doftande hyacinter. De lockade mig från skrifbordet, tju-
 sande mina sinnen med sin färgprakt och sin välukt, och
 under det jag beundrade deras skönhet föresväfvade mig
 frågan: hvarifrån kommen J då egentligen, J Floras täcka
 barn? Hvar är väl ert ursprungliga hemland beläget? Tro-
 ligen under ett varmare luftstreck än det, som på kartan ut-
 märkes med 60:de breddgraden. Troligen närmare den ljusets
 och värmets strålande källa, som här blott genom de dubbla
 fönstren tillskickar eder några matta strålar. Och för min
 inre syn utbredde sig en herrlig matta af sammetsmjuk grön-
 ska, besådd med de präktigaste hyacinter, hvita, gula, blå,
 röda i oändliga skiftningar, allt detta öfvergjutet af ett blän-
 dande solsken. Medge, unga läsarinna, du som delar min
 kärlek för dessa naturens tjusande barn, att detta var en taffla,
 väl värd att skåda i verkligheten.

Men hur det är, så komma vi allt emellanåt underfund
 med, att inbillningens i nästan lysande färger uppdragna mål-
 ningar icke alltid motsvaras af verkligheten. Emellertid var
 mitt forskningsbegär väckt och jag beslöt att göra mig under-
 kunnig om hyacinthens historia, att skaffa mig några biografi-
 ska notiser, rörande denna täcka blomma, hvilken vi alla så
 väl känna, älska och odla, utan att dock göra oss besvär
 att efterforska dess ursprung, för att sedan meddela resultatet
 af mina forskningar åt mina vänner i *Tidskrift för Hemmet*.
 Du tror väl, min unga blomsterälskarinna, att detta var en
 högst enkel sak, men du bedrar dig. Jag har rådfrågat bo-
 tanister *ex professo*, jag har letat uti biblioteker och förör-

sakat så mycket besvär, att jag med ett inre smålöje tänkt på det fransyska ordspråket: *trop de bruit pour une omelette*, och likväl efter letande i mer än ett dussin volymer, ej erhållit flera upplysningar än jag här nedan har att meddela dig.

Den ursprungliga hyacinten, sådan den utgått ur Skaparens händer är enkel, ty alla dubbla blomkronor äro odlingens verk, samt anses af botanisterna endast såsom missbildningar. Klockorna, 9 å 12 till antalet, äro djupt klufna och af en vacker mellanblå, stundom hvit färg; de gröna, saftiga, kupiga örtbladen tyckas fullkomligen likna dem, vi skåda på de plantor vi odla i våra fönsterträdgårdar. Blommans botaniska namn är *Hyacinthus orientalis*, och om du något fuskar i botanik, kära unga läsarinna, torde det ej vara dig obekant, att den enligt Linnés artificiella system tillhör *Hexandria Monogynia*. Hvad den naturliga klassifikationen beträffar, hänföres den af somliga botanister till familjen *Liliaceæ*, af andra till *Asphodeleæ*, af åter andra till *Coronarieæ*.

Söka vi nu blommans ursprungliga hemvist, finna vi det i mindre Asien, der den först upptäcktes af botanister i grannskapet af Aleppo och Bagdad, blommande i Februari månad. Dess växtregion är dock betydligt större och sträcker sig troligen till alla Medelhafsländerna, ty nyare tiders botanister ha påträffat den, ej allenast på norra Afrikas kustland, utau äfven på Peloponnesus, i Dalmatien, Italien och södra Frankrike, och har man anledning att förmoda, det den äfven finnes i Spanien, ehuru detta ännu ej är med visshet känt. Ehuru hyacinten, att döma efter de orter, här blifvit uppräknade, företrädesvis synes älska kustländerna, har man äfven funnit den på Taurus-bergskedjan, hvilken, enligt den beskrifning D:r *Kotschy* gifver deröfver, måtte ega en utomordentligt rik Flora. Han har funnit hyacinten växande der ända till en höjd af 4000 fot öfver hafvet, men det lärer ej vara ovanligt, att i bergstrakter påträffa plantor, som företrädesvis trivas på kustlandet och tvertom. Klimatet i dessa begge så skiljda trakter företer dock flera analogier, dels genom den i luften rådande fuktigheten, dels i anseende till den jemnare temperaturen.

Hvad hyacintens ålder beträffar, d. v. s. beräknad från den tid den varit känt och nämnd af Adams barn, har den ganska vördnadsbjudande anor, ty den omtalas redan af "vår gode far Homer" i hans *Odyssé*, der han, förtäljande huru

Minerva smyckar Ulysses, säger: "Zeus' dotter, Athene, lät ned från hans hufvud det ymniga håret svalla i lockar, som krusades likt hyacinthernas blommor."

Enligt en grekisk myth skulle *Hyacinthus* hafva varit en lacedemonisk yngling, älskad af Apollo, men af denne genom våda dödad medelst ett slag af discusskifvan. Till åminnelse och förevigande af sin gunstling lät guden ur hans blod uppväxa en blomma, hvilken alltsedan burit hans namn. En annan myth härleder den deremot från Telemoniden *Ajax*, som föll för sin egen hand, och härpå syftar skalden, då han om hyacinthén säger:

"Den döende kraftens hjertblod jag är,
Dess rop på min urna står skrifvet.
Förstår du mitt dunkelt glödande qual?
Är du ock en fremling i skuggornas dal,
Bedragen på drömmen om lifvet?
Vet, blott åt de eviga stjernornas tal
Blef nöjet, föryngrande, gifvet.
De fira sin ungdom i sferisk dans
Oss lyser från vaggan fram deras glans
Till grafven. *)

Denne de gamles hyacinth tros dock ej vara densamma som af oss tilldelas detta namn, utan anses af somliga vara en *Iris*, af andra *Delphinium Ajacis*, och slutligen af ett tredje parti *Gladiolus communis*, då man inbillar sig att på blombladens teckningar kunna urskilja de grekiska bokstäfverna för Hya eller Aj — första stafvelserna i Hyacinthi och Ajax' namn. Af några anses detta Aj ock såsom uttryckande den döendes klagoskri. Vare nu härmed huru som helst, så härleder sig namnet väl från de gamles Hyacinthos, ehuru jag ej känner hvarföre det blifvit öfverflyttadt på våra dagars hyacinth.

Denna omtalas, såsom känd och odlad i Europa så tidigt som år 1596, och delade i Holland en tid med tulpanen den högsta rangen i blommornas rike. Hvar och en af mina läsarinor känner säkert huru tycket för tulpaner och hyacinter, särdeles i nyssnämnde land, under förlidet århundrade steg till en vurm, gränsande till galenskap, och huru oerhörda summor

*) *Atterbom*: Blommorna.

betaltes för sällsynta blomsterlökar. Man lärer under denna tid för en enda hyacinthlök ha betalt 2 à 300 guinéer och löken af den sköna *Passe non plus ultra* försåldes 1738 för 1850 gulden. Det berättas äfven, att en enthusiastisk hyacinthodlare under flera år känt sig obeskrifligt lycklig i tron att ega en vackert bildad och skönt tecknad hyacinth, den enda af sitt slag. Men plötsligt störes hans lycka af underrättelsen, att i Frankrike skulle finnas en denna fullkomligt liknande blomma. Han ilar bort för att uppsöka sin älsklings rival, finner den, köper den för 1000 dukater och — söndertrampar den.

I *Haarlem*, der hela tunnland jord äro planterade med hyacinter, odlas denna blomma i stor skala, hvilket äfven är fallet i *Berlin* och på några andra ställen i Tyskland, der handel drifves med blomsterlökar. Det påstås, att man eger mer än tvåtusen varieteter deraf och dessa kunna nästan ökas i oändlighet. Man har lyckats erhålla den af snart sagdt alla färger och nyanser utom i grönt, svart eller brunt, hvilka ännu trotsa odlarens bemödanden.

Troligen ha alla mina unga läsarinor med intresse och fägnad följt en hyacinthplantas utveckling från det ögonblick, då det första gröna bladet genomtränger lökens hylsa och till det, då stängeln höjd öfver bladen står smyckad med ett ax af doftande blomklockor. Man tycker sig deri se historien om ett helt lif alltifrån dess födelse i den späda brodden och till dess fulla utbildning i all den styrka och skönhet, hvaraf det är mäktigt. Men sedan kommer återgåendet, och förgängelsen vidrör med sin andedrägt den i sin fågring strålande blomman, som småningom bortvissnar, blandande sig med den mull, hvarur den dragit sin näring. Och nu är den vissnad, död, säger man. Men man misstager sig, ty inuti den i jorden dolda löken, som är allt hvad som återstår af den praktfulla blomman, ligger embryot till ett nytt lif, till en kanske än herrligare blomning. Sönderskär man på längden löken till en utblommad hyacinth, finner man nemligen der ej blott ursprunget till den nuvarande stjelen omgifven af sina blad, men äfven en späd knopp, inneslutande det kommande årets planta; denna är dock så ytterst liten, att det fordras de starkaste förstöringsglas att urskilja den. Allt detta omslutes skyddande af en mängd, tätt på hvarandra liggande, af tunna hinnor omgifna köttiga skal. De utgå från ett slags liten skifva, bil-

dande lökens basis, hvarifrån äfven de fina rottrådar utskjuta, hvilka ur jorden hemta den näring den växande plantan behöfver. Det är således ett stort misstag att ej vidare bry sig om löken, då plantan vissnar ned, ty just på en ändamålsenlig behandling och vård *) af denna lök beror dess framtida blomstring. Vanligen eignar man föga uppmärksamhet åt de utblommade lökarne och följdén blir, att de, efter att det första året hafva gifvit vackra, rikblommiga hyacinter, det andra endast ega ofullkomliga, svaga blommor att erbjuda, hvar-efter löken vanligen är så utmattad att dess alstringskraft är uttömd. Under det man tror löken ligga i ett slags dvala, är nemligen dess inre växtkraft i en oafåtlig verksamhet, förberedande småningom den blifvande plantan, af hvilken ej blott stjolk och blad bildas i lökens inre, men till och med sjelfva blomknopparne, och ju mera man ger löken tillfälle att obehindradt utveckla den inneboende lifskraften, desto större och skönare blifva de blommor, hvilka den slutligen alstrar.

*) Bästa sättet att härvid gå tillväga torde vara följande. Sedan blommorna vissnat, flyttar man plantan ur solen och vattnar den obetydligt; då örtbladen gulnat och nästan bortvissnat, upptager man högst varsamt löken ur jorden. Hvarken rottrådarne eller örtbladen bortskäras helt och hållet, utan lemnas till en del kvar vid löken, som inlägges i en trädlåda, fylld med fuktig sand, ur hvilken man låter örtbladen framskjuta. Lökarne måste så inläggas, att de ej beröra hvarandra, och lemnas i denna låda, som ställes i ett kyligt rum, till dess så väl sanden som rötterna och bladen torkat. Då upptagas lökarne, och sedan man försigtigt afskurit rottrådarne och bladlemningarne, nedläggas de i fullkomligt torr och genom pågjutning af vatten förut renad sand, hvarvid äfven iakttages, att hvarje lök är helt och hållet betäckt af sanden. Sålunda, eller ock utbredda så att de ej nå hvarandra, förvaras de på ett kyligt, fuktfritt ställe, till dess man åter vill plantera dem. Vill man ha blommande hyacinter till jul, bör detta ske redan i September, hvarpå man kan låta dem stå ute till frost inträffar eller nedgräfvad dem i jorden, samt låta dem stå der 6 à 8 veckor, då rötterna bäst utveckla sig. För att få passande jord är säkrast att rådfråga en trädgårdsmästare och bör en tredjedel af löken stå ofvan jord. Sedan man intagit löken i rum för att drifva den, bör jorden hållas fuktig och kan man stundom låta blomkrukan stå i vatten, hvarigenom fuktigheten bäst meddelas jorden. Sedan lökarne tvenne år blommat i krukor, är bäst att, om man så kan, utplantera dem på kalljord, der de vinna mer hårdighet och styrka. Man planterar dem då i September och täcker dem väl, när frost börjar infinna sig.

Ega vi ej i denna alldagliga yttring af den i naturen ständigt verkande lifsprincipen, ett löftesrikt bevis derpå, att döden, betraktad såsom tillintetgörelse, *ej* existerar, att den endast utgör ett öfvergångstillstånd från en tillvaro till en annan? Kunna vi ej, genom att med vaken själ och troende hjerta forska i naturens oändliga verkstad, der finna en borgen för vår egen andes odödlighet, och sålunda komma till den tröstrika visshet, dit filosofen med allt sitt grubbel, all sin spekulation sällan hinner? I afseende härfpå gifver oss *Saintine* en vacker illustration i sin täcka berättelse *Picciola*, (hvilken jag, i förbigående tager mig friheten rekommendera till dem af mina unga läsarinnor, som ej redan känna och älska den), visande deruti, huru en man, begåfvad med alla lyckans och naturens förmåner, förtrogen med lärdomens alla skatter, likväl ständigt kände sig otillfredsställd och förgäfves bemödade sig att fylla tomheten i sin själ. Och hvarföre — emedan det felades honom *tro*. Offer, äfven han, för vexlande öden, fången, beröfvad alla medel till sysselsättning, ser han mellan stenarne på fängelsegården en planta uppspira och på dess utveckling concentrera sig nu alla hans tankar. Han följer med noggrann uppmärksamhet hvarje stadium af dess tillvaro, bemärker huru naturen lik den ömmaste moder vårdar, skyddar, omhuldar den späda plantan, ser huru noggrannt allt i dess organisation är afpassadt för att på ändamålsenligaste sätt befordra dess utveckling, och kommer till den slutsatsen, att naturen ej är ett slumpens verk, men att en, på samma gång allvis och allgod makt ej blott framkallat allt medelst skaparordet *Varde!* men äfven på det omsorgsfullaste vårdar sig om allt sitt verk, som Han skapat och gjort. Och den arme, olycklige fången har sålunda nått det mål, som den rike, förnäme, firade, lärde mannen förgäfves eftersträfvade — han har vunnit frid i sitt bröst, tro och visshet för sin efter sanning och ljus så länge trängtande ande. Och detta var en blommas verk! Kalla då ej mer en blomma ringa och obetydlig, sönderplocka den ej tanklöst med dina händer, nedtrampa den ej likgiltigt med din fot!

Innan jag tar afsked både af min gode läsare, som kanske redan tröttnat vid mig, och af hyacinten, måste jag förtälja en tilldragelse, tjänande såsom än ett bevis på den inre, mäktiga lifskraft, hvarom jag talat. Denna naturens obetvingliga kraft se och förnimma vi väl med häpnad och undran i

åskans dunder och forssens svall, i de jordmassans konvulsiviska skakningar, som vi kalla jordbävningar, och i åtskilliga andra storartade uppenbarelser deraf, men iakttaga mer sällan i afseende på växternas och insekternas dolda verksamhet och lif.

För ett par år sedan, då jag på hösten planterat några hyacinthlökar i krukor, bad jag trädgårdsmästaren nedgräfvad dem i jorden, på det de sålunda lättare skulle slå rötter. Efter någon tids förlopp föll mycken snö, och sedan några veckor förgått, bad jag trädgårdsmästaren åter upptaga dem, men han kunde ej återfinna dem, utan försäkrade att de blifvit bortstulna. Det föreföll mig ej sannolikt, men som han bedyrade, att han noga utmärkt platsen, der de blifvit nedsatta, var ingenting vidare att göra vid saken.

Men huru beskrifva både hans och min förvåning, då han i Maj månad, sedan värme och vackert väder inträdt, skulle uppgräfvad det blomsterquarter, der krukorna blifvit nedsatta och påträffade hyacintherna blommande *under* jorden. Jag kunde knappast tro mina ögon, när jag såg honom upptagad den ena efter den andra, såg alla plantorna fullkomligt väl bibehållna, med sina stänglar rikt besatta af fylliga, saftiga blomklockor. De gröna bladen voro svagare och mindre än vanligt samt nästan gula, men blommorna voro så stora och sköna, som man kunde önska sig, ehuru äfven deras färg af brist på ljus hade bleknat. Den blef dock snart starkare, sedan de kommit i solljuset ofvan jord, der de fortforo att blomma och frodas.

Finner du ej märkvärdig, underbar, denna kraft hos den späda plantan att sålunda snart sagdt arbeta sig fram genom jordmassan för att uppfylla den bestämmelse, hvartill den blifvit skapad? Denna kraft var ej den råa styrkans, hvilken med våld banar sig väg och lika ofta förstör som fullkomnar, utan den stilla, troget och träget arbetande ihärdighetens, som alla hinder, allt motstånd oaktadt, slutligen uppnår sitt mål. Och männe vi ej äfven härutinnan kunna hemta en lärdom af den ringa blomman? Männe *vi* arbeta lika troget på att uppfylla *vår* bestämmelse? Männe *vi* lika samvetsgrannt och oförtröttadt söka att utveckla de ädla frön, de krafter till det goda en allvis Skapare nedlagdt i *vår* själ?

Ämnet är outtömligt, min förmåga lika begränsad som tiden och utrymmet. Jag afslutar derföre min lilla uppsats,

med följande slutord, om hvars sanning jag är lifligt öfvertygad, och som jag lånat från ett fransyskt, naturhistoriskt arbete.

"Vi stanna här. Vi kunna, vi vilja ej beskrifva *allt*. Vår afsigt var endast att omtala för eder *några* af de under, hvilka naturen så frikostigt nedlagt i skapelsens sköte. Det lilla vi hafva kunnat visa er, har kanske ingifvit er en önskan att lära känna mer; denna önskan är helig, underlåten ej att befrämja dess uppfyllande. Den vettgirighet, som drifver oss att söka inträde i vetenskapens gårdar, är ädel och lofvärd, dock bjuda vi fåfängt till att intränga i dess innersta; der möta oss oöfverstigliga hinder, der förvirra vi oss i en labyrinth, på hvilken vi ej kunna finna någon utgång.

"Vetenskapens träd är betäckt med ofantliga, tallösa grenar; hvar finnes väl det jättesnille, som kan berömma sig af att genomforska dem alla? 'Jag är endast ett barn, som hopsamlar några snäckor på den omätliga oceanens strand', sade den store *Newton*, just vid den tidpunkt, då han stod på höjden af sin ära, då han, en annan *Columbus*, uppenbarade för oss nya verldar. Om *Newton* blott var ett barn, som försagdt följde utmed randen af det ofantliga djupet, hvad äro väl då vi andra, som endast ega en gnista af den heliga eld, hvars fackla han bar?

"Må vi dock ej misströsta, ej modfällas! Den beundrande dyrkan, som vi egna Skaparen genom ett uppmärksamt betraktande af Hans verk, är Honom törhända lika behaglig, som de lärdes mest djupsinniga forskningar. Och hvar kunna vi finna nöjet i en renare, mer förädlad skepnad än i den sanna tillfredsställelse ett troget studium af naturen skänker?"

S—a.

IV. — EN KRÖNINGSFEST PÅ MADAGASKAR.

I förhoppning att våra läsare med välvilligt intresse följde de i denna Tidskrift intagna uppsatserna, rörande *Ida Pfeiffer* och *Madagaskar* *), meddela vi här nedan några underrättelser om tillståndet och tilldragelserna på denna ö efter konung *Radama II:s* thronbestigning.

*) Se 4:de årg. 1:sta häft. sid. 37 och 3:dje häft. sid. 193.

De datera sig från hans kröning, som egde rum i slutet af September förlidet år, vid hvilket tillfälle ambassader från så väl det franska som det engelska hofvet voro närvarande. De sympathier Prins *Rakoto* visat för den europeiska civilisationen hafva ej förnekat sig hos konung *Radama II*, som straxt efter sitt uppstigande på thronen med välvilja emottog en engelsk beskickning från *Mauritius* och återknöt de vänskapliga förbindelser, hvilka länge existerade emellan hans far och England. Christendomen, hvilken denne konungs grymma moder, drottning *Ranavola*, med all makt sökte undertrycka och tillintetgöra, börjar nu åter göra sitt inflytande gällande, och åt så väl protestantiska som katholska missionärer har ättighet blifvit medgifven att predika den kristna läran och att anlägga skolor.

De fransyska och engelska ambassadörerna, som medförde dyrbara presenter till konungen och drottningen från sina resp. monarker, anlände redan i början och medlet af Juli till *Tamatavé*. Såsom ett bevis på den aktning, hvarmed Drottning *Victorias* porträtt behandlades af auktoriteterna på *Madagaskar*, omnämner den korrespondensartikel, hvarur vi hemtat våra meddelanden, att Guvernören i *Tamatavé* beordrat en hedersvakt med musikkorps att vid stranden emottaga de engelska presenterna. När lådan, innehållande drottning *Victorias* porträtt, fördes i land, skyldrade vakten gevär och musiken uppspelade engelska folksången. De infödde officerarne ville på intet sätt tillåta, att denna låda nedsattes på bara marken, utan voro de stackars bärarne tvungna att hålla den, ända till dess alla de andra packlärarne voro landsatta och magasinerade, då den varsamt placerades ofvanpå dem.

Då öns hufvudstad *Tananariva* ligger ungefär midt i landet, är resan dit från kusten både lång och besvärlig, särdeles som så väl personer som bagage och alla de förnödenheter och lifsmedel de resande behöfva under vägen måste transporteras medelst bärare. Som ambassaderna voro ganska manstarka och deras packning, hvartill äfven kom de medförda presenterna, betydlig, var det ej heller lätt att erhålla ett tillräckligt antal bärare och resan upptog en tid af 3 veckor. Européerna njöto dock af alla de nyhetens behag, som denna färd företedde, och af de pittoreska utsigter, hvilka stundligen framställde sig för deras blickar. De beskrifva landskapet såsom särdeles skönt, isynnerhet närmare kustlandet, der det ge-

nomskäres af trenne betydliga floder och dessutom förskönas af de täckaste sjöar och vackra skogslunder. Äfven beundrades de präktiga boskapshjordar, som betade invid vägen, och hvaraf ett betydligt antal utföres till *Mauritius*. Längre inåt ön höjer sig landet och kullarne tilltaga småningom i storlek och öfvergå till berg, hvilka utsträcka sig i flera kedjor och bilda en central högslätt af ganska betydlig utsträckning, på hvilken *Tananariva* är belägen.

Vid ankomsten till hufvudstaden emottogos beskickningarne på det gästfriaste sätt af både kungen och adeln, och så väl engelsmän som fransmän hade alla skäl att vara nöjda med det bemötande, de rönte. Som ännu några veckor återstodo till kröningen, sökte man fördrifva tiden sig till både nytta och nöje med jagtpartier, kappridningar, baler, utflygter inåt landet, dels för att bese trakten, dels i vetenskapligt intresse. Fransmännen försummade ej heller att bevaka sin nations intressen och en för européer ganska förmånlig vänskaps- och handelstraktat afslutades under denna tid.

Några dagar före kröningen utdelade konungen så väl till infödde dignitärer som till åtskilliga bland fremlingarne och missionärer af båda kyrkorna ordenstecken, tillhöriga den orden, han stiftat vid sitt anträde till regeringen. Kort derefter förkunnades en allmän amnesti för politiska fångar, deri äfven inbegripna de, hvilka deltagit i den sammansvärjning, som anstiftades mot konungen af Prins *Ramboasalama*, hvilken vid dess misslyckande förlorade lifvet. Denna handling utvisade ej allenast ett i *Madagaskars* annaler oerhördt ädelmod, utan äfven stor karaktersfasthet hos regenten, ty den rönte mycket motstånd af hans omgifning. Också var det ett oförgätligt ögonblick för alla de närvarande, då fångarnes makar och döttrar, öfverväldigade af glädje öfver så oväntad nåd kastade sig till konungens fötter. Den mildhet och människokärlek, som så vackert utmärkte thronföljarens handligar, hafva nu också tillfälle att utveckla sina skönaste blommor i thronens hägn och man har anledning att hoppas, att konungens försäkran, det hans högsta önskan är att befordra sina undersåtars lycka och välgång, är uppriktigt menad. Sedan hans thronbestigning har också ej någon afrättning egt rum, då deremot under hans moders regering, såsom vi förut omtalat, tusentals människor aflifvades på de mest barbariska sätt.

Om *Maria*, den slafvinna Prins *Rakoto* egnade en så

liffig kärlek, hafva vi inga underrättelser, utan synes hennes plats intagen af drottningen, konungens kusin. Det kungliga paret tyckes hafva gjort ett gynnsamt intryck på de europeiska beskickningarne och båda makarne beskrifvas såsom vänliga och förekommande i sitt sätt, uppbärande sin höga värdighet utan högdragenhet eller stelhet.

Ett par dagar före kröningen blefvo européerne vittne till ett för dem i denna vrå af verlden, högst oväntadt skådespel, nemligen en ståtlig illumination. Från engelska ambassadens boning nära palatset, hvilket ligger 700 fot öfver den närliggande slätten, beskrifves åsynen deraf såsom särdeles praktfull. Synkretsen utsträcker sig så långt som 20 eng. mil vesterut och än längre åt söder och öfverallt på denna sträcka ligga talrika byar på höjderna mellan risfälten. Vid nattens inbrott var hvarje hus inom denna synkrets rikt upplyst och det hela företedde en utomordentligt vacker anblick. Slutet af festen hotade dock att bli ganska tragiskt, ty ett par hus i grannskapet af palatset antändes, och troligt är, att en stor del af staden blifvit lågornas rof, om ej en engelsk löjtnant genom sin rådighet och raskhet lyckats hämma elden, innan den hunnit gripa omkring sig bland de af träd byggda och mestadels med halm täckta husen.

Den 23 September egde kröningen rum med nästan all den ståt, som utmärker dylika tillfällen i Europa, kanonsalut, flaggning, procession med praktfulla drägter, o. s. v. Att drottningens kröningsskrud, hvitt sidensars med mantel af purpurfärgad, guldbroderad sammet, var både rik och smakfull, kan man lätt inse deraf, att den var en present från Frankrikes kejsarinna. Konungen var iklädd den engelska Fält-marskalks-uniformen, som Drottning *Victoria* tillskickat honom, och var till häst. Drottningen bars i en elegant palankin, rikt förgylld och inuti klädd med karmosinfärgad moirée. Ibland de personer, hvilka omnämnas såsom deltagare i processionen märka vi äfven våra gamla bekanta, M:r *Lambert* *) och M:r

*) Konungen har nu beviljat M:r *Lambert* uteslutande privilegium på upptagandet af grufvor öfver hela ön, timmerhuggning i skogarne och uppodlandet af allt obebodt land, så väl i det inre som på kusten. Denne fransman har dessutom erhållit uppdrag att anlägga vägar, bygga kanaler och slå mynt med konungens bild. Genom samma kungliga privilegium har slottet *Santisimanamprovana* blifvit upplåtet till det bolag, som M:r *Lambert* står i begrepp att bilda efter

Laborde, och glädja oss åt att de undgingo det sorgliga öde, som drabbade deras medfånge och reskamrat, *Ida Pfeiffer*.

Då processionen anländt till den heliga stenen, konungarnes kröningsplats, gjorde den halt, och konungen förde drottningen uppför några trappsteg till denna sten, hvaröfver en thronhimmel var uppsatt och der stolar för deras majestäter blifvit ställda. Damerna, tillhörande kungliga familjen, alla klädda i skarlakansrödt, intogo jemte hofvet sina platser på en till venster upprest läktare, under det de högre embetsmännen, adeln och fremlingarne begåfvo sig till en annan på högra sidan. Konungen uppsteg derpå, satte kronan på sitt hufvud, ett diadem på drottningens, drog sitt svärd och tilltalade folket. Han sade dem, att han nu var deras konung, ej genom egen makt och myndighet, men genom Guds vilja, och att konung *Radama* skulle blifva lika menskelig, lika omsorgsfull om sitt folks väl som Prins *Rakoto* varit. Hyllningen började derpå och de olika stammarnes chefer framträdde en i sänder, yttrade några ord till konungen och nedlade ett mynt i en för detta ändamål framsatt låda. Detta varade i tvenne timmar, hvarpå processionen återvände till palatset, der en festlig måltid var anordnad. Derefter följde dans, som var ganska lifvad och räckte till kl. 9, då de kungliga personerna aflägsnade sig.

Följande dag afbrändes ett ganska vackert fyrverkeri på insjön bredvid Marsfältet, truppernas paradplats, och morgonen derpå aftågade en del af de europeiska gästerna, snart följda af de öfriga. Vi hafva all anledning att förmoda, att dessa resande, som nu besökte den herrliga ön under ganska gynnsamma förhållanden, voro mera belåtna med sitt vistande der, än fallet var med den modiga qvinna, som der äfventyrade helsa och lif. Emellertid kunna vi ej annat än med dem glädja oss åt, att den barbariets natt, som vid tiden för *Ida Pfeiffers* besök på ön, i sitt mörker inhöljde både land och folk, nu gifvit vika för en löftesrik gryning, hvilken, vi hoppas det, är förelöparen till den sköna dag, som en gång skall stråla öfver ett christet och christligt *Madagaskar*.

L. S.

samma plan som ostindiska kompagniet, och för hvilket han hoppas erhålla octroy af Kejsar *Napoleon*. Mr *Lamberts* agenter hafva redan anlagt etablissementer på åtskilliga ställen, utan att röna något motstånd från innevärnarnes sida, och handeln med gummi, kautschuk och vax fortgår redan der med mycken liflighet.

Bref

från en ung Flicka i Stockholm
till sina vänner på Landet.

Välan, kära flickor, här ha'n J mig nu,
Beredd till att prata, i sju lång och tu,
Om allt som händt, händer och möjlig'n kan hända
Här uppe i Stockholm, se'n Jul'n fick en ända.

Men hvar skall jag börja? Jag knappast det vet:
Till baler, konserter, spektakler, supéer
Jag dragits omkring, just som jern till magnet.
Alltså, kära flickor, det måste jag be er,
Tro'n icke att Rom kan bli byggdt på *en* dag,
Ån mindre att Stockholms-salongerna jag
Kan skildra i *ett* enda bref, men förlåten
Om ämnet jag delar i fler — helt belåten,
Om blott jag kan låta er ana i dag
De Stockholmska balernas stora behag.

"En bal! O! mitt hjerta, hur häftigt du klappar!"

Så hette det alltid på landet hos er.
Här tar man sin lycka mer stilla och tappar
Ej handskar och vantar i glädjen, men ger
Ett ilbud i blinken till bästa frisösen,
Att ej vår vän Selma, Agathe eller Rose
Må gå oss i förväg; och se'n, det förstås,
Beses toiletten. De luftiga pösen
Af spindelväfstyll öfver rose moirée
(Pariserkostym från Madamerna D...)
De ta sig förtjusande ut, och som balen
Är kunglig, man stannar ej länge i valen
Och qvalen, men väljer det bästa man har.
Ett högt diadem utaf rosor, bestänkta
Med dagg af juveler, och en eller par
Buketter i bröstet och en der och hvar,
Halft gömd ibland tyllen, och genast man har
Kostymen — med dyrbara tillbehör, skänkta
Af Farmor — till högtiden färdig komplett.

"Den klädningen — åh! hur förtjusande nått!"

Så hviskar bakom mig den näpna Annette,

"En blick till i spegeln! — så der — det var rätt!"

"Guirlanden bör ha en pikantare höjning.

"Den rosen vid örat sju löjtnanter minst

"Helt säkert den fångar — tänk blott, hvilken vinst!"

Se så! Nu på svanhvita halsen en böjning,

Ett löje på läppen, en grop uti kind,

En slängkyss till Farmor och snabb som en hind,

Och glad som en giga och yr som en vind,

Jag snurrar mig in i den fotsida kappan,

Gör så i all hast en galopp utför trappan

Och hoppar i vagnen se'n upp med ett skratt.

Men — ack! der i queue visst en timma jag satt

Och mistade så båd' humör och kulörer,

Och rönste dessutom två stora malheurer,

I thy att en rispa garneringen fick

Och en utaf Farmors juveler den gick

All verldenes väg — "hä, hå, hå!"

"Nej, kan tänka,

"En suck på en bal, är det möjligt min fränka?"

Och fram, ur ett chaos af kappor, kusin

(Ni vet, kusin Adolf, min flamma från fordom)

Sig knuffade framåt med hjälp af en svordom,

Fördold blott till halfts af hans leende min.

Den elake svärjar'n till svar fick allenast

En hotande geste af mitt finger, som han,

— Helt näsvist ni kan väl förstå jag det fann —

Bums grep och med rörande pathos den genast

Till läpparne förde. Jag laddes bli stött,

Fick afbön, blef blidkad — och slutligen, trött

Att fåfängt försöka paryr'n arrangera

Och kasta i spegeln en endaste blick,

Jag sväfvade in efter tanten, som gick

Direkte till inre salongen med flera

Högt uppsatta vänner, att der, under tal

Om dagens on dits, comme il faut digerera

I hast en kopp thé med ett doft af skandal

(Serveradt på silfver) och representera

La crème de la crème. Mellertid i ett nu
 Jag fann mig på engång omringad af vänner:
 "God afton!" *Bon jour!* "Well, my friend, how d'ye do!"
 "Nej se, hur charmant, lilla älskade du,
 "Säg straxt hvar i all da'r du fått Valenciennes
 "Af så superfine qualité." — "Och hvad tycks!
 "Juveller och rose moirée, hvilken lyx!"
 "Och blommorna, säg, har du fått dem hos Flory,
 "Hos Sundborg, hos Folcker?" — "Åh nej." Såna får i
 "Paris man allenast." "Ah ha! Derifrån
 "Förskrifver sig hela paryren måhända!"
 "Just så, jag har fått den af Farmor" — och män
 Att slippa min frågvisa vän, jag vill vända
 Mig om, men förgäfvets, o ve! Jag satt fast,
 Bland damerna inklämd, der grymt chiffonerad,
 Stött, skrynkad, förtrampad och — *okurtiserad!*
 Jag led utsägligt till dess jag i hast
 Fick syn på min stackars kusin, som med miner
 Af komisk förtviflan mig låter förstå
 Sin fåfänga sträfvan att kunna mig nå,
 Tills ändtlig'n han lyckas att komma ändå,
 "Ty" (sad' han) "*hvad offrar man ej för kusiner!*"
 "Ja väl, — för kusiner i rose moirée,
 Pariserguirlande och juvelsdagg m. m.,
 Kusiner, som Kung och som Prins observera,
 Som sjelfva Corps diplomatique kurtisera
 Och för hvilka löjtnanter ligga på knä
 Och tigga en vals med bevekande miner —
 Hvad gör man ej, ack! för *moderna* kusiner!
 Men helt annorlunda man känner sig slägt,
 Det har ju en gång du mig faktiskt bevisat,
 Med *landsortskusiner* i *tarlatans-drägt*,
 Som axlar och skuldror till *hälften* blott visat,
 Som knappast hört nämnas corps diplomatique,
 Som känna på balen blott tre kavaljerer —
 Kusiner, hvars helsning, med stirrande blick
 Besvarats af fröknarna A. och — hvad mer är —
 Kusiner, som dansat *en* vals blott på balen."
 "Julie, du vill hämnas", han hviskade ömt,
 "Men hör dock en brottsling, förr'n du honom dömt,

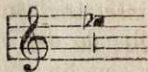
"O! låt mig förklara en gång". — Men i salen
 Just nu första dansen man spelade opp,
 Och fram störtar hoptals dansörernas tropp.
 Ett haf utaf ljus ifrån glittrande kronor
 Sig bryter mot speglar från Adrias stad,
 Halft gömda bland småskog från sydliga zoner;
 Orkestern, fördold bakom lagerbärsblad,
 Uppstämmer förtrollande, sprittande toner,
 Vaktmästarne flykta, och Mammorna se'n
 Med tusen — "Förlåt!" och — "Jag ber, söta vän!"
 Ta' plats, och snart ser man de stolta matronor,
 Instuckna bland blomster från Perlstickargränd',
 Beväpna de kritiska blickar. Dock föga
 Jag tänker på dem, när med luftigt behag,
 Vi flyga framåt, kusin Adolf och jag,
 Och tydlig beundran jag ser i hans öga,
 Och fångar i flygten ett ord här och der:
 "Hur täck, hur behaglig, hur liflig hon är!
 "Hur söt, hur graciös, hur" —

"Julie!"

Se så der!

Jag spår det är Farmor — på dörr'n re'n hon gläntat —
 O! gåspenna! hejda ditt rhythmiska lopp!
 "Julie! re'n med Geyer jag länge dig väntat
 "Och fyller med rykande thé nu din kopp."
 Farväl då, små flickor — Jag tycker mig se er
 Beundrande häpnad vid detta mitt hopp
 Ifrån kusin Adolf direkte dit opp
 Till Geyer — och höra ert varnande "Stopp!"
 Men Farmor, hon har sina egna idéer,
 Och påstår, att Geyer och Kobbs English Tea
 De endaste tänkbara utvägar bli
 Att, oaktadt hosta och versmakeri,
 Förkylningar, nycker och koketteri,
 I trots af kusiner och grands-bals-paréer
 Till slutet dock rädda

Er egen Julie.

VI.

TVENNE QVINNOR.

I.

Jag hade nyss anländt till *Ems*, i afsigt^t att der tillbringa några veckor, dels för att studera seder och bruk vid en af continentens mest fashionabla badorter, dels för att söka bli qvitt en envis hosta, som under hela vintern plågat mig. Resan uppför Rhen från *Cöln* till *Lahnstein* med ångbåt hade varit ganska angenäm, särdeles som den för mig egde nyhetens behag och på det hela taget gynnades af vackert väder. Mellan *Cöln* och *Bonn* erbjuder flod-sceneriet ingenting af högre intresse, men vid den sistnämnde staden börjar den kedja af sköna och pittoreska utsigter, för hvilka *Vater Rhein* med skäl är beryktad och beundrad.

Som man sagt oss, att floden för att vederfaras full rättvisa och kunna mest ses till sin fördel, ej blott borde beskådas från ångbåtens däck, utan äfven från åtskilliga af de höjder, hvilka resa sig vid dess stränder, landstego vi först i *Bonn*, af hvilken stad vi dock, i anseende till ett ihålligt regn, ej fingo se stort mer än den vackra, med ståtliga, åldriga kastanjer planterade promenadplatsen utanför universitetsbyggnaden samt Beethowens staty på Domkyrkoplatsen. *Bonn* är nemligen den store tonsättarens födelsestad och man visar ännu det hus, der hans ögon först skådade dagens ljus.

Som det klarnade upp emot qvällen gjorde vi en utflygt i vagn till den lilla staden *Godesberg* för att taga i betraktande dess gamla slottsruin, hvaraf ett rundt torn ännu är ganska väl bibehållet och från sin höjd bjuder på en ståtlig utsigt af den slingrande floden med dess bördiga stränder, besådda med städer, byar och landtgårdar. Tafflans glanspunkt äro de på flodens andra sida belägna bergshöjderna (*Siebengebirge*), bland hvilka *Drachenfels*, som i branta afsatser reser sig närmast floden, med toppen krönt af en mörk borgruin, hvilken med dyster min tyckes bjuda tiden trots, i anseende till sitt utseende och sina minnen, ådrager sig betraktarens största intresse.

Följande dag, då vi med ångbåt begåfvo oss till *Königs-winter*, en liten stad på östra Rhenstranden, gjorde vi närmare

bekantskap med den ofvannämnde ruinen, hvilken bland dylika minnesmärken bör intaga en hög rang, emedan den räknar sina anor ända från början af 12:te seklet. Underbart hopfogade qvarstå ännu tre sidor af det gamla vaktornet och man tycker sig deri se en gengångare från riddartiden, med förnämt förakt nedblickande på de hastigt uppväxande menniskoboningarne vid klippans fot, af hvilka den redan sett mångfaldiga uppstå och försvinna. Utsigten härifrån är storartad: nedåt floden sträcker den sig ända till det öfver 3 sv. mil aflägsna *Cöln*, under det man i förgrunden har gamla slott, ruiner, smakfulla villor, täckt belägna byar, herrliga trädgårdar — *Bonn* med sina vackra byggnader ej att förglömma. Uppåt floden är utsigten ej så vidsträckt, emedan landet höjer sig mer och mer, dock är den som Tysken säger otvifvelaktigt ganska "*sehenswürdig*" och framställer, om ock inom en mindre ram, en särdeles behaglig tafla, hvars hufvudpartier utgöras af den stora och väl odlade ön *Nonnenwerth*, hvalfbågsruinen på *Rolandsecks* klippa, *Remagen* med det vackra och smakfulla *Apollinaris*-kapellet och Eifelbergens kedja till bakgrund. Blickar man inåt landet, mötes ögat af en knappt mindre intagande syn i de sju bergen, om hvilka jag redan förut talat, och af hvilka de flesta erhålla ett än mer pittoreskt utseende genom de ruiner eller kapell, som resa sig på deras toppar, under det dalsänkningarnes rika och saftiga grönska förhöjer effekten af det hela. Vår tjenstaktige vägvisare underlät ej heller att fästa vår uppmärksamhet vid så väl de storartade taforna i sin helhet som vid deras detaljer, under rättande oss derjemte, att han för flera år tillbaka haft den äran att tjenstgöra i samma egenskap hos en af våra mest frejdade landsmaninnor — *Jenny Lind*.

Som dagen var särdeles vacker, kunde vi ej motstå frestelsen att taga en båt och göra ett litet besök på ön *Nonnenwerth*, i hopp att ock få kasta en blick i det der belägna nunneklostret. Äfven detta kan skryta med ganska aktningsbjudande anor; ty traditionen berättar, att det var här den trogne *Rolands* trolofvade brud sökte en tillflykt och tröst, då ryktet tillförde henne den smärtsamma nyheten, att hennes hjertans kär stupat vid *Roncesvalles*. Det förhöll sig dock med ryktet den tiden på samma sätt som nu — d. v. s. det var ej så särdeles mycket att lita på, och *Roland* återkom, men hans brud var för honom förlorad. På en utskju-

tande klippudde midt emot ön lät han då uppbygga borgen *Rolandseck*, för att åtminstone ha den sorgliga trösten att beskåda den byggnad, som inneslöt föremålet för hans hängifvenhet, och för att inbilla sig, att han stundom kunde igenkänna henne bland de hvita gestalterna, hvilka han tid efter annan såg framskymta bland träden i klosterträdgården. Af det gamla klostret återstår ingenting, men det nuvarande säges vara byggdt på samma grund. Detta tillhör, om jag minnes rätt, Capucinerorden och tjenar nu äfven till uppfostringsanstalt för ungefär 100 unga flickor, tillhörande åtskilliga af traktens katolska familjer. Vi erhöello tillträde till den del af byggnaden, som är upplåten för detta ändamål, sågo skolsalarne, flickornas sofrum, ja, till och med garderober, märkte de unga i en slags grå uniform klädda eleverna skymta förbi oss här och der, hörde inöfningen af en och annan briljant komposition af vår tids tonsättare, men i sjelfva nunneklostret, i det allra heligaste, ville man ej tillåta oss kasta en nyfiken blick. Att döma efter det yttre tycktes ej den system, som förde oss omkring, vänligt och beredvilligt besvarande våra frågor, vara särdeles belåten med sitt öde — men huru många äro väl det?

På vägen till *Lahnstein*, ångbåtsstationen till *Ems*, landstego vi ock vid *Remagen* för att göra ett kort besök i *Apollinaris*-kapellet, som man ålagt oss att ej försumma taga i närmare beskådande. I motsats till de andra byggnader, som i dessa trakter ådraga sig de resandes uppmärksamhet, är detta kapell nybyggdt, men uppfördt i ädel, götisk stil och prydt med vackra fresco-målningar af nutidens utmärktare artister. Som jag var obekant med det helgon, till hvars ära detta kapell blifvit upprest, klingade namnet något hedniskt i mina oinvigda öron, men jag blef här upplyst om, att han lefvat under det romerska kejsardömet, innehaft ett biskopligt embete i den första christna kyrkan, uppväckt ifrån de döda dottern till en guvernör i *Ravenna* och slutligen sjelf lidit martyrdöden. Hans hufvud hörer till kapellets dybarheter, men huru det kommit dit, derom kan jag ej upplysa. Några Capuciner-munkar tyckas hafva vård om kapellet, åtminstone fördes vi omkring af en broder, tillhörande denna orden, men då på samma gång ett par nunnor från *Nonnenwerth* ankommo tillika med några elever derifrån, lemnade oss vår ledsagare snart på egen hand, för att endast sysselsätta sig med dem, anseende det utom all fråga tacksammare att för "den enda salig-

görande trons" bekännare upprepa legenderna om helgonets underverk än för de tviflande kättarne. Under choret är en krypta, hvilken innehåller en Christus-bild, som att döma efter munkens demonstrationer för sina qvinliga åhörare måtte vara undergörande, och, om jag ej misstager mig, försäkrade han dem, att den med ögonen följde hvarje inträdande, något som de fromma systrarna pligtskyldigast sökte tro, ehuru uttrycket i deras blickar angaf, att de, oaktadt sin goda vilja, ej kunde märka det.

Ännu ett hastigt besök i *Coblenz* med en promenad i vagn till *Karthäuserberg*, för att beskåda den herrliga utsigten öfver både stad och land, öfver de båda floderna Mosel och Rhen, som här sammanströmma, och öfver den storartade fästningen *Ehrenbreitstein*, detta Rhens Gibraltar, hvilken med herrskareskick höjer sig på den motsatta stranden, och vi voro snart i *Ober-Lahnstein*, en liten stad belägen vid Lahnflodens förening med Rhen. En kort jernvägsresa förde oss derpå till målet för vår färd och jag befann mig, som jag redan sagt, i *Ems*.

En min väninna, som uppehållit sig der ett par veckor, hade skaffat mig logis och var mig till mötes vid stationen för att föra mig till *Schwalbennest*, namnet på min temporära bostad; som jag sedan fann, är hvarje hus vid denna badort utrustadt med sitt särskildta nomen proprium. *Schwalbennest*, beläget på en af de vackra gröna sluttningar, hvilka omgifva och tillhöra *Ems*, såg rätt inbjudande ut och jag fann mig ganska belåten, så väl med de tvenne små enkla, men trefliga rum, som stodo till mitt förfogande, som med den lilla anspråkslösa trädgården utanför mina fönster, der liljor och rosor doftade mig till mötes.

Men min väninna ville ej tillåta mig att så der i god ro orientera mig. "Du måste skynda dig att göra din toilett", sade hon, i det hon såg på sitt ur, "för att gå ned till promenaden utanför *Conversations-haus*. Jag längtar att göra dig bekant med vår *beau monde* och med ställningar och förhållanden härstädes. Aftonen är förtjusande och allt hvad lif och anda har kommer otvifvelaktigt att vid 6-tiden presentera sig på promenaden, hvilken vi för ingen del få försumma."

Något restrött och mycket dammig, hade jag ännu ej lyckats återställa jernvigten i själ och kropp efter färderna på ångbåt och jernväg, och det hvimlade i mitt hufvud af städer

och byar, kyrkor och slott, ruiner och vinberg o. s. v. i oändlighet. Jag kände mig också ej särdeles hågad att i en hast ur kappsäck och hattask framleta och uppskaka hvad som behöfdes till en bättre toilett, men när man en gång gett sig ut på resor, får man sällan öfverlemna sig åt ett *dolce far niente*, utan det heter ständigt

Framåt — så är ditt ödes bud,
och *bon gré, mal gré* måste man lyda det.

Ty min vän förstod att lefva, visste att rätta sig efter konvensansens fordringar, hade ett "det går icke an" tillhands mot alla invändningar och var fast besluten, att, ännu denna afton, skulle början ske till min reception i den stora orden, som jag ville kalla fåfångans. Efter några mindre lyckade försök att gifva en viss anstrykning af *fraîcheur* åt min illa medfarna toilett, var jag då ändtligen färdig, och vi följdes åt till den rätt vackra, vid flodstranden belägna promenaden, som redan hvimlade af en talrik och lysande skara. Siden frasade, luftiga barèger fladdrade, plymer svajade omkring mig på alla håll, under det en, som jag tyckte, blandning af alla verdens språk susade för mina öron, till dess jag blef fullkomligt yr i hufvudet och nedsjönk på en bänk, dragande min följeslager-ska med mig.

Sedan jag något hemtat mig, fann jag det rätt roligt att hålla ett slags mönstring med de promenerande, som, under det musikens lifliga toner ljödo från en närbelägen orchester, oupphörligen passerade förbi mig, på samma gång jag lyssnade till min väns anmärkningar, rörande åtskilliga af badortens notabiliteter. Ett högväxt fruntimmer med distingueradt utseende hade ett par gånger ådragit sig min uppmärksamhet och att döma af hennes behagliga hållning, vackra gång och smakfulla toilett var jag färdig att hålla vad, om att hon tillhörde *la belle France*. Hon stannade nu framför oss för att samtala med några mötande, och jag fick tillfälle att än nogare granska henne, hvilket jag ock gjorde med en blandning af nyfikenhet och beundran. Hon var i sanning bra vacker, särdeles just i detta ögonblick, då ett behagligt smålöje lekte på hennes läppar. Den lilla koketta *chapeau Tudor* af fin italiensk halm med sitt sammetskantade uppstående brätte och sina präktiga hvita plymer klädde henne förträffligt, på samma gång den gjorde full rättvisa åt hennes svarta yppiga

hår, hvilket inneslutet i ett nät af de finaste guldsnodder nedhängde på halsen. En svart siden-*pardessus* med hvita snodder, som hon bar öfver en ljus barège-klädning, följde och visade de vackra konturerna af en på samma gång smidig och fyllig växt och den täckaste lilla hand, innesluten i en *gant suédois* (våra finaste skånska handskar begagnas mycket i England och Frankrike vid *demie-toilette*), lekte med en parasol öfverdragen med rosa siden och svarta spetsar. Må man förlåta mig denna detaljerade toilett-beskrifning, men det hela utgjorde en så vacker *ensemble* och intog mig så, att hvarje gång jag tänker på den tjusande fransyskan, föresväfvar mig hennes bild sådan den framstod för mig denna första afton. Dessutom måste mina läsare ihågkomma, att toiletten spelar en ganska vigtig rol i *Ems* och utgör kanske hos en stor del af de qvinnliga badgästerna hufvudföremålet för deras tankar, att ej säga för deras lif.

Min väninna följde riktningen af mina blickar, som ännu alltid sysselsatte sig med den grupp, hvori min sköna okända utgjorde centern.

"Ah, du betraktar M:me d'*Armagnac*", inföll hon. "Hon är *la belle de la saison* och vacker och intagande är hon onekligen, men tillika ej obetydligt kokett, som väl ofta är händelsen med dem, hvilka äro mycket firade. Man ser henne aldrig på promenaden utan att vara åtföljd af en skara uppvaktande kavaljerer, som svärma omkring henne."

"Än hennes man då?" frågade jag med svensk naivitet.

"Hennes man! Honom har jag aldrig hört talas om. Endera är han död eller är han annorstädes, ty här måste han ej vara till finnandes. För resten tror jag, att i Frankrike *Monsieur et Madame* äro temligen oberoende af hvarandra och sköta sina nöjen hvar och en på sitt håll. Jag har dock aldrig hört någon antasta M:me d'*Armagnacs* rykte, ehuru man säger, att hon är road af att bli kurtiserad."

Gruppen skingrade sig och M:me d'*Armagnac*, åtföljd af några herrar, deribland en regerande furste i en af de många små stater, hvaraf *das grosse Vaterland* är sammansatt, gick tätt förbi oss, hvadan jag fick tillfälle att fortsätta min granskning af den sköna qvinna, som tycktes mig typen för en verldsdam. Hon talade med en fransyskas liflighet och rörliga minspel, och jag befarar att det artilleri af blickar, hvaröfver hon egde att disponera, anställde ej obetydlig förödelse i lederna

bland badortens *incroyables* — nemligen hos dem, hvilkas hjertan ej redan för längesedan voro förnötta eller förstelnade.

Som *Ems* ej är någon betydlig ort, lär man sig snart nog att hålla reda på hufvudfigurerna i säsongens tafla, då man ständigt ser dem skymta förbi på promenaderna eller spela en mer betydande rol på festerna i *Conversations-haus*. Jag hade således ganska ofta tillfälle att se M:me d'*Armagnac*, och det intresse hon ingifvit mig, allt ifrån den stund hon ådrog sig min uppmärksamhet på promenaden, hade snarare till- än aftagit. Det är mig omöjligt att förklara det, såvida det ej härledde sig från det angenäma intryck, hennes skönhet och behag gjorde på mitt skönhetssinne, ett intryck, beslägtadt med det man erfar vid betraktandet af en vacker tafla eller annan utmärkt konstprodukt, af ett täckt landskap, en intagande utsigt.

I många former trifs det sköna,

säger skalden, och hvarföre skulle man ej njuta deraf, äfven då det uppenbarar sig i skapelsens krona — människan? Men, jag måste erkänna det, här är den *yttre* skönheten dock ej tillräcklig för att qvarhålla det behagliga intryck, ja, den beundran, som deraf uppväckes. Bakom den vackra ytan söker jag, ovilkorligen en högre, renare, oförgängligare skönhet — *själens*; inom den intagande gestalten forskar jag efter ett hjerta, som, varmt och ädelt, klappar för livvets och mensklighetens stora intressen. Och finner jag ej detta, då försvinner snart nog den tjusning, det yttre behaget utöfvade på mina sinnen, och den intagande, glänsande ytan, den fulländade formskönheten förefalla mig som dessa de Döda havvets frukter, hvilka man omtalar såsom lockande och inbjudande till form och färg, men bryter man dem för att läska sig med deras saft, så finner man inom det vackra skalet — *intet*.

Jag greps af en oemotståndlig lust att studera den sköna qvinna, hvilken naturen frikostigare begåfvat med alla yttre företräden än fallet varit med någon, som förut kommit inom kretsen af mina iakttagelser. Det roade mig att uppställa hypoteser i afseende på hennes karakter, hennes sätt att känna, tänka och handla och jag önskade för stunden knappt något högre, än ett tillfälle att bedöma riktigheten af dessa mina förmodanden.

Än såg jag henne på promenader och lustpartier, än på baler och festliga tillställningar, och öfverallt utmärkte hon sig ej allenast genom sitt utseende och sitt sätt, utan äfven genom

sin toilett, vid hvilken alltid gracerna tycktes hafva varit närvarande. Öfverallt var hon den skönaste, den mest firade och beundrade, öfverallt ådrog hon sig allas blickar, hvilka följde henne än med beundran och hänförelse, än med afund och begär att klandra. En gång uppträdde hon på en concert, som gafs för ett välgörande ändamål, och jag glömmet aldrig det intryck hennes röst gjorde på mig, då hon föredrog *Fides'* aria ur Profeten. Hon hade denna djupa, fylliga, melodiska alt-röst, som man knappast träffar hos andra än Söderns qvinnor, och denna, bildad af en god mästare och genomträngd af en glödande känsla, kunde ej förfela att hänrycka det auditorium, inför hvilket hon uppträdde.

Några unga flickor sutto bredvid mig och det roade mig att lyssna till deras anmärkningar.

"Ack, hvad *M:me d'Armagnac* är lycklig!" suckade den ena. "Hon har då fått allt hvad ett menskligt hjerta kan önska sig. Se hvad hon är vacker just nu! Hur hennes kinder glöda, hennes ögon stråla!"

"*Clarisse* är en blind beundrare af *M:me d'Armagnac*", smålog den andra. "Jag tycker ej att hon är en så fullkomlig skönhet, som man vill påstå, och är färdig att slå vad om att hon begagnar smink. Det finnes allt många andra, som äro lika vackra", och talarinnans lilla trubbnäsa höjde sig med en utmanande min, "fast *Anaïs d'Armagnac* råkat få tonen för sig. Dessutom har hon full börs och en magnifik toilett, hvilket ej gör litet. Såg du hvilket superbtt diamantgarnityr hon bar i går på den bal, som gafs af Fursten af Leiningen?"

"Ja, hvem såg ej det", svarade en tredje. "Och man måste medge, att hon då åtminstone var bländande skön i den ljusblå moiréklädning med Brüsselspetsar, som hon bar. Utmärkt väl dansar hon också och var så omringad af beundrare, att jag hörde *Vicomte de Bryon* säga, att det var svårt att tränga sig fram till henne. Man påstår, att Furst *Rzynicki* och Markis *Serraviglia* efter balens slut utmanat hvarandra för hennes skull. Ja ja, nog gör hon mycket ondt med sitt utstuderade koketteri — ty kokett är hon, det kan ingen förneka."

"Tjusande är hon, det kan heller ingen förneka", sade den först talande, "och jag skulle vilja ge mycket för att endast en vecka vara i hennes ställe och erfara hur det kännes att vara så intagande, beundrad, hyllad! Se der kommer en kammarherre från Drottningen af Holland för att komplimentera henne! Hvad hon måste känna sig lycklig!"

Männe det? tänkte jag för mig sjelf och började litet smått filosofera öfver den egenhet i människohjertat, som gör, att det aldrig känner sig fullt tillfredsställdt genom ernåendet af yttre företräden, huru glänsande dessa än måtte vara och huru eftersträfvansvärda de än förefallit på afstånd. Var *M:me d'Armagnac* verkligen så lycklig, så afundsvärd, som hon ansågs af dem, hvilka beundrade eller

afundades henne. Jag kände mig nästan böjd att betvifla att så var fallet. Vål föreföll hon strålande, liflig, hänförd i de ögonblick, då hon njöt af nöjet att vara beundrad — ty få äro de, som äro känslolösa derför — då hon, inbegripen i en lifvad konversation eller bortförd i dansens hvirvel, med fulla drag drack ur den bägare, nöjets gudinna räckte henne, men jag hade sett henne i stunder, då denna dryck för henne tycktes ha förlorat all sin berusande kraft, och i ögonblick, då hon troende sig, ensam, obemärkt, hängaf sig åt tankar, hvilka sannolikt ej egde den glada och lifvande karakter, en ytlig betraktare skulle vara böjd att förmoda. Det uttryck, som under dessa stunder herrskade i hennes ansigte, nästan smärtade mig. Det talade om trötthet, öfvermåttad, om en otillfredsställd längtan efter något bättre, om en själ

— — — — — *tired alike*

Of joy and sorrow.)* — — —

Än åter vittnade det om en brist på frid, hvilken alltid på mig gör ett plågsamt intryck, om ett sinne, som förlorat sin jemnvigt och förgäfvnes bemödar sig att återfinna den rätta tyngdpunkten, om en inre oro, som söker undfly sig sjelf och erfar ett ständigt behof efter ny stimulus. Dylika iakttagelser ökade än mer min åstundan att få tillfälle att på närmare håll studera en personlighet, som på mig utöfvade ett inflytande, hvilket jag ej förmådde förklara. Jag egde dock ej mycket hopp om att kunna tillfredsställa min vettgirighet och utvidga området för mina antaganden, ty de kretsar, inom hvilka M:me *d'Armagnac* och jag rörde mig, tycktes ej ega några beröringspunkter. En tilldragelse, om man så vill, en slump, kom mig dock till hjälp.

Jag företog tillsammans med några af mina umgängesvänner en länge omtalad utflykt till *Stolzenfels*, en restaurerad borggruin, tillhörande konungen af Preussen såsom privat-egendom. Sedan vi på jernväg färdats till *Lahnstein*, begagnade vi oss af en liten ångbåt för att komma öfver floden, på hvars andra strand nyssnämnda borg är belägen, och på samma ångbåt befann sig äfven M:me *d'Armagnac* med sällskap. Hur mycket önskade jag ej att kunna begagna mig af detta tillfälle för att inleda den bekantskap, jag så länge åstundat göra; men innan jag hunnit öfvervinna min vanliga blyghet, voro vi redan vid målet för vår resa. Mina ledsagare beslöto att till fots bestiga den temligen branta höjd, hvarpå borgen thronar, men som jag fruktade att denna ansträngning skulle blifva nästan stor för mitt bröst, föredrog jag att begagna mig af en af de små borickor, hvilka tjänstaktiga personer mot kontant erkänsla hålla de resande tillhanda. I sakta mak gick det nu uppför den slingrande vägen, öfver hvilken stundom ett löftak, bildadt af de närstående trädens grenar, hvälfver sig, och bjuder på en, under en het sommardag, ganska angenäm svalka. Då vi hunno kullens topp, hvilken, om jag ej misstager

*) Lika trött på fröjd som smärta.

mig, höjer sig 300 fot öfver floden, stötte vi på en befästad borgport, som dock ganska medgörligt öppnades för oss af kastellanen, en embetsman med så högviktig min, att han ovillkorligt påminte mig om *Dickens'* beskrifning på M:r *Merdles* hofmästare. Denne högmögende person tog oss derefter helt välvilligt om hand, för att låta oss se och beundra så väl borgen som de "*schöne Rariteten*", den innehåller.

Detta slott delar med andra af de vid Rhenfloden belägna ruinerna anspråk på ett stamträd, som leder sitt ursprung från den gråa forntiden. Det omtalas redan 1235, såsom tjänande till herberge åt Prinsessan *Isabella* af England och hennes talrika svit, då hon som Kejsar *Fredrik II:des* brud, var på väg till sin gemål och sitt blifvande fädernesland. År 1688 blef borgen, som tillhörde Churfursten af Trier, förstörd af Fransmännen och förföll mer och mer, till dess staden *Coblentz* 1823 skänkte den åt dåvarande kronprinsen af Preussen. Sedan dess har den blifvit restaurerad med fullt bibehållande af sin medeltidsstil och företer nu genom det fulländade i detaljbehandlingen en vacker illustration af denna tidsålders smak, på samma gång den utgör en prydnad för den vestra Rhenstranden, der den med sina krenelerade torn och tinnar reser sig ur en massa af vackra, yppigt grönskande löfträd. Endast åt flodsidan till är klippan brant, skroflig och otillgänglig och, liksom uppväxt ur densamma, höjer sig der det lilla slottskapellet, en imitation af Wernerskapellet vid *Bacharach*, utgörande ett litet mästestycke af ren götisk arkitektur.

Såsom en fårscock fördes vi emellertid omkring af h:r kastellanen ur rum och i rum, trappor upp och trappor ned, tvungna att stanna eller gå allt efter hans behag, uppmanade att beundra åtskilliga af "*die Herrschaftens*" tillhörigheter, hvilka vi ej brydde oss om, borttryckta från en hänförande utsigt, som tjusade våra ögon, just då vi voro i farten att upptäcka dess skönheter. o. s. v. Detta sätt att bese sig, är, i mitt tycke, både obehagligt och otillfredsställande, men i de flesta fall det enda, som står resande till buds, hvarföre man måste finna sig deri och här, som i många andra hänseenden, taga världen sådan den är. Sålunda visades oss äfven den ståtliga riddarsalen med sina vackra frescomålningar af *Stilke*; de rum, som innehafva af Drottning *Victoria* och Prins *Albert* vid deras besök här 1845, åtskilliga vapen, hvilka tillhört *Tilly*, *Blücher*, *Napoleon*, *Murat* &c, samt många konstskatter af hög ålder och högt värde o. s. v. Äfven i slottsträdgårdarne tillätos vi kasta en blick för att beundra den täcka anordningen deri och den skicklighet, hvarmed man begagnat sig af de små ressurser, utrymmet medgifver. I en af dem upptäckte jag en gammal bekant, den s. k. *Gänsemännchen* (mannen med gässen), hvartill originalet af *Peter Vischer*, en af medeltidens utmärktaste konstnärer, återfinnes på ett torg i *Nürnberg*.

Hvad utsigterna beträffar, som dock äro det utmärktaste af de utmärktheter, *Stolzenfels* eger att uppvisa, fängslades våra ögon mer än en gång af dem, ty ehvad blicken riktas nedåt och följer den sig vidgande floden, just då den upptager i sitt sköte *Mosel* och

Lahn, med fruktbara stränder, smyckade af vinberg, byar, ruiner och städer, en tafra hvarpå *Coblentz* och *Ehrenbreistein* utgöra hufvudfigurerna, eller den riktas uppåt, der bergen höja och sammantränga sig, under det gamla befästade städer och mörka borgruiner förhöja effekten af det hela, äro de i hög grad storartade osh pittoreska. Vår vän kastellanen tycktes ej instämna i denna vår åsigt, utan kallade oss mer än en gång från den post, vi intagit vid fönstren, för att visa oss det bläckhorn Drottningen af Preussen begagnade, den säng, hvori Drottning *Victoria* sofvit, o. s. v.

Men förevisningen var slutad och sedan vi lemnat h:r kastellanen en skyldig tribut af vår erkänsla, hvilken han mottog med nedlåtande min, utsläpptes vi, genom borgporten, på ett sätt, som påminte om den ulliga flock, hvarifrån jag nyss hemtade min liknelse, hvarpå denna åter tillslöts efter oss. Min boricka, som visst funnit tiden lång och längtade hem, fann sig föranlåten att påskynda sina steg, hvarigenom jag fick något försprång för mitt sällskap, hvilket snart försvann ur min åsyn.

Jag brydde mig dock ej derom, då jag tänkte invänta mina vänner vid kullens fot, utan lät min *Rosinante* gå som hon behagade. Tvenne damer gingo framför mig på den efter ett par föregående dagars regn smutsiga och slippriga vägen. Jag igenkände i den ena af dem M:me *d'Armagnac*. Plötsligt halkar hon och faller med ett lätt anskri. Hennes följeslagerska hjälper upp henne, men det befinnes, att hon vrickat sin fot och ej kan stödja på den. Jag hoppar ned af åsnan och skyndar fram att erbjuda min tjänst. Min åsnedrivare visar oss en liten bäck, hvori vi, d. v. s. M:me *d'Armagnacs* *suiivante* och jag, doppa våra näsdukar för att dermed badda den svullnande foten, *en passant* den lilla allra vackraste fransyska fot. Under det vi äro sysselsatta härmed, tillkommer det öfriga sällskapet och samlar sig omkring oss för att taga reda på hvad som händt. Men vi få ej dröja, ty "solen är i nedergången" och ångbåten lägger snart ut från land. Jag erbjuder därför M:me *d'Armagnac* min boricka och hon antager mitt tillbud, tackande mig med några ord, fulla af de ljufva tonfall och behagliga ordvändningar, som tillhöra hennes modersmål, och hvilka verkligen ljödo som musik för mitt öra, sedan flera veckor vandt vid tyskans sträfva strupljud.

Under hemresan närmade jag mig föremålet för min beundran och mina spekulationer, hvilka ej minskades af de ord, jag då fick tillfälle att vexla med henne. Den så länge eftersträfvade bekantskapen var således inledd och jag gladde mig uppriktigt deråt, isynnerhet som M:me *d'Armagnac* öfven tycktes visa intresse för mig, hvartill min nationalitet utan tvifvel bidrog, ty jag var den första svenska, med hvilken hon kommit i beröring.

Vid afskedet sade hon: "*Venez me voir, s'il vous plait. Cela me fera plaisir.*"

Det var något så enkelt i dessa ord, så olik den vanliga fransyska öfverdriften i artighet, att jag trodde dem uppriktigt menade

och handlade i öfverensstämmelse dermed. Från och med denna dag var jag ofta tillsammans med *Anais d'Armagnac* och min önskan att studera hennes karakter blef uppfylld, ty hon var kanske sällan så öppen mot någon som mot mig. Jag var ej ofta närvarande vid hennes *grandes réunions*, ej heller i hennes närhet på promenaden eller andra publika ställen, men hon tyckte om mitt sällskap, när hon var ensam, och gjorde alltsomoftast besök i *Schwalbennest*.

"Ni är så olik alla de andra", brukade hon säga. "Det uppfri-skar mig att tala vid er. Det är mig, som kände jag nordanvinden tillföra mig svalka och friskhet. Ni är så sann, så enkel och natur-lig, att mitt hjerta nästan omedvetet öppnar sig för er. Och det gör godt att ibland få uttala allt som gömmes derinom. Jag har så få vänner — kanske ingen", tillade hon med en suck.

"Ni, Madame, ni, så älskad, så firad, så beundrad?" Hon smålog sorgset, nästan bittert.

"Firad, beundrad — må så vara! Och detta skall räcka så länge jag passar till salongsprydnad, så länge jag står ut med denna rol. Men älskad — nej!"

"Än er man då?" Jag vet ej hvarföre, men jag nästan tvekade att framställa denna fråga.

"Min man?" Den unga qvinnan uttalade långsamt dessa tvenne ord, under det en mörk sky drog öfver hennes anlete. "Älskad af hon-om, älska honom? Nej! Hyser jag för honom någon känsla, så är det motvilja, afsky, kanske" — hon sänkte rösten, liksom bäfvade hon för sina egna ord — "till och med hat."

Hon läste i mitt ansigte den smärtsamma förvåning jag erfor.

"Ack, detta förstån J ej, J den kalla nordens lugna barn", ut-brast hon med passionerad häftighet. "Ert blod flyter lika stilla i edra ådror som edra långsamt rinnande floder, hvilka stelna och till-frysa vid beröringen af vinterns isiga andedrägt! Känslorna, som röra sig i edra hjertan, äro lika matta som de bleka strålar, hvilka vin-tersolen tillskickar eder och som ej förmå upptina det öfver er fäder-nejord utbredda snötäcket. Ert lifs roman hur stilla och passionfritt utspelas ej den! Utan tvång, utan uppsigt tillåter man ju hos er de unga att umgås med, att älska hvarandra, att med föräldrars bifall göra sitt val för lifstiden. Äktenskapets band helgar denna kärlek, mannen lefver och arbetar för sin familj, hustrun för make och barn — och så förgår hela lifvet som en enda enkel, kanske något en-formig, men dock ljuf idyll. Denna lugna lott, denna stilla obe-märkta lycka har ej blifvit oss beskärd, har ej blifvit ämnad åt oss, ett varmare luftstreck lätt hänförda, passionerade barn. Blodet glö-der i våra ådror, såsom vinsaften i drufvan, och de af tvång och konvenans i hjertats djup instängda känslorna bryta sig slutligen fram med lika oemotståndlig makt som lavaströmmen uppväller ur vulkanens krater. Vi födas för att lefva i ordets fullaste bemärkelse, älska, så som J ej kunnen göra eder någon föreställning derom, lida,

lika intensift som vi älskat och sedan dö, såvida ej våra hjertan stelna äfven de, men så som lavan stelnar, när glöden är utbrunnen."

Hon tystnade och hennes hufvud nedsjönk mot bröstet, liksom hon uttömt all sin kraft i de passionerade ord, hon uttalat, samt utbrast i ymniga tårar. Jag kände mig på en gång smärtsamt gripen och försagd af detta häftiga känsloutbrott, men närmade mig henne och lutade hennes hufvud till mitt bröst. Så satt hon en stund, under det hennes tårar fortforo att flöda — det tycktes lätta hennes hjerta att få gråta ut.

Slutligen reste hon sig upp och sade med ett ljuft smålöje, under det tårar ännu skimrade i hennes ögon: "jag har förvånat er och jag undrar ej derpå. Stanna dock hos mig än en stund och ni skall kanske i mina ord finna någon förklaring öfver mitt uppförande. Man kallar mig ett verdens barn, man beundrar, afundas, smickrar mig, man räcker mig alla möjliga leksaker, hvarmed de stora menniskobarnen roa sig, man ser mig leka med dem och småle och — man tror mig lycklig. Jag lemnar världen i sin villa, ty bland den skara, som omgifver mig och som liksom jag endast tyckes tänka på sina nöjen, bland dessa så kallade vänner, som smickra mig öppet och förtala mig i tysthet, bland dessa tillbedjare, som sucka vid mina fötter och anklaga mig för hårdhet, men ej förstå att hysa aktning för kvinnans rätta värde, finner jag ej ett enda deltagande hjerta, ej en enda själ, som kan fatta och förstå mig. Ja, endast ni, fremlingen från norden, har visat mig det deltagande, hvarefter mitt hjerta så länge trängt — må då ock ni läsa deri, hvad som skyggt gömmer sig för verdens blickar.

"Jag är ännu ung, men jag har sett, erfarit, njutit och lidit mycket och jag vet knappt något, som numera skulle förmå skänka mig *verklig* glädje, men mången gång känner jag mig djupt olycklig. Ända ifrån min barndom har jag måst sakna det, som för ett djupt och varmt kännande hjerta dock är det rätta lifselementet — *kärlek*. Mina föräldrar tillhörde båda goda familjer och lefde med i stora världen. Som min mor var ung, glad, oerfaren, älskade nöjet och skydde mödan, sändes jag ännu helt späd ut till landet att uppväxa, skiljd från en moders omsorgsfulla vård och ömma smekningar, hvilka endast kommo mig till del, tillika med smicker och namnam, vid mina besök i hemmet. Min mor hade ej då en gång mycken tid att egna åt mig, ty hon var upptagen af Pariserlifvets mångfaldiga förströelser och de viktiga omsorgerna för toiletten. När jag blef äldre, sattes jag i ett kloster, der min uppfostran besörjdes af de fromma systrarna. Men detta ensliga, enformiga lif med sina regelbundna andaktsöfningar och studietimmar, sin stränga disciplin och pedantiska noggrannhet blef för min lifliga själ, allt efter som den, trots alla hinder, sjelfständigt utvecklade sig, ett outhärdligt tvång, hvarifrån den ifrigt trängtade att lösgöra sig. Och denna stund slog äntligen, då jag uppnådde mitt sextonde år. Huru obeskrifligt lycklig kände jag mig ej, när de tunga klosterportarne tillslötos efter mig och jag

vid min fars sida befann mig på vägen till *Paris*, detta *Paris*, som min inbillning aldrig kunde smycka med nog lifliga färger!

"Dock tycktes verkligheten endast sparsamt meddela de skatter, min ungdomliga fantasi förespeglat sig. Jag tillbragte ett år i hemmet under föga mindre tvång och uppsigt än i klostret, hugnad med föga mer kärlek och solljus än som der kommit mig till del. Min mor, ännu vacker, firad och road af att vara med om de vexlande nöjen, Frankrikes hufvudstad har att erbjuda, betraktade sin uppväxta dotter nästan som en medtäflerska, särdeles som mitt utseende vid åtskilliga tillfällen ådragit mig uppmärksamhet af de tongifvande i modets värld. Min far, öfverlemnande sig åt en olycklig böjelse för spel, förmådde endast med svårighet bestrida alla de utgifter, hvilka min mors fäfänga och slöseri framkallade, samt fruktade för den tillökning deri mitt uppträdande i societeten nödvändigt skulle medföra. Man var derföre allvarsamt betänkt på att gifta bort mig, och som att blifva gift och att blifva fri i *Paris* ofta är liktydigt, må ingen undra på om mina önsknningar och förhoppningar syftade till samma mål. Detta var dock ej så lätt, ty den hemgift min far kunde gifva mig var blott obetydlig. Slutligen fann man i M:r *d'Armagnac*, hvad man sökte; han var bankier, rik *parvenu* och önskade genom en hustru af god familj och distingueradt yttre gifva *éclat* åt sitt namn och omsättning åt sina *napoléons*. Vi sammanträffade, presenterades för hvarandra, jag behagade honom och saken var afgjord. Hvad jag tänkte och tyckte, derom frågade ingen. Man blott sade mig, att jag gjorde ett godt parti, att M:r *d'Armagnac* var både rik och god, att han var förtjust i mig och skulle ge mig allt hvad mitt unga hjerta kunde önska, samt att min *corbeille de nocés* skulle bli utsökt. Och mitt unga hjerta, som längtade efter frihet och tillåtelse att tillfredsställa sin åstundan efter Pariserlifvets nöjen, som aldrig lärt sig känna eller förstå någon högre lycka, trodde detsamma, särdeles som M:r *d'Armagnac* ej föreföll mig motbjudande, och jag blef sålunda en glad och lycklig brud.

"Vi lefde på stor fot. M:r *d'Armagnac* hade sin våning, jag min; han skötte sina nöjen, jag mina. Han var en god, vänlig och uppmärksam make, tillfredsställde alla mina nycker och behandlade mig nästan som ett bortskämdt barn. Jag störtade mig blindt i nöjenas hvirfvel, drack med fulla drag den berusande dryck, som erbjöds mig, gjorde mig skyldig till tusende dårskaper, var skoningslös mot min mans kassa, fann mitt lif alldeles förtjusande och samlade kring mig en talrik skara af umgängesvännar och beundrare."

M:me *d'Armagnac* tystnade ett ögonblick; smärtsamma minnen tycktes öfverväldiga henne. Slutligen fortfor hon:

"Så förfloto tvenne år. Jag njöt af mina triumfer, och min fåfänga smickrades af den hyllning, som egnades mig, men jag räknade mina tillbedjare såsom mina juveler — jag visste ännu ej hvad kärlek var. Då infördes i mina salonger en ung litteratör af stor talang och med goda utsigter för sin framtida bana. Han låg ej

för mina fötter, men han intog mig, han var det *beau idéal* af en man, som stundom föresväfvat äfven mitt hjerta, hvars jemnvigt fullkomligt stördes af den nya känsla, som så helt och hållet bemäktigade sig detsamma. Ni vill kanske säga mig att det var orätt, ja, synd att der inrymma en dylik känsla, men hvad visste jag derom, arma, oerfarna, åt mig sjelf lemnade barn, annat än hvad instinkten sade mig, och denna instinkt var lyckligtvis ännu ej missledd. Ovan vid sjelfbeherrskning, förmådde jag dock ej dölja mina känslor, så mycket mindre som de voro delade och besvarade, hvarföre också min man snart nog upptäckte dem. Månhet om sin heder, fruktan för åtlöje, verkade på honom mer än svartsjuka — ty jag tror aldrig att han älskat mig nog för att erfara denna lidelse — och bestämde hans handlingssätt. Men han var för mycket verldsman för att göra väsen af sig och ställa till några uppträden. Han förstod att göra *Adolphe* misstänkt hos regeringen, och denna, skuggrädd som den var, räknade ej så noga med bevis — den ädle, lofvande ynglingen, ämnad att blifva en prydnad för litteraturen, ja, för sitt land, såsom han redan var det för salongerna, föll ett offer för det nedrigaste förtal och blef förvisad till *Cayenne*."

M:me *d'Armagnac*, nästan qväfd af sinnesrörelse, dolde ansigtet i sina händer.

"Men vet ni då verkligen att er man" — stammade jag, föga mindre upprörd än hon.

"Ja, jag vet det, har bevis på att det var han, endast han som störtat honom", sade den olyckliga qvinnan, "och från den stunden har jag *afskytt* honom. Förtviflad, tillintetgjord vid underrättelsen om det grymma öde, hvilket träffat den, som jag älskade öfver allt annat på jorden och för hvilken sällhet jag med glädje velat ge mitt lif, och medveten om att jag, just jag ådragit honom det, ville jag draga mig ur verlden, afstå från alla nöjen, gå i kloster; men den känslolöse man, hvars namn jag *måste* bära, ville ej tillåta mig det, utan *tvang* mig att fortsätta samma lefnadsätt som förr, men med hvilka känslor jag nu gjorde det, det må ni sjelf bedöma.

"Flera år ha förflutit sedan dess, men minnet häraf förföljer mig alltid såsom en hemsk vålnad, tillslutande mitt hjerta för hvarje ömmare känsla. M:r *d'Armagnac* och jag se hvarandra så litet som möjligt och, när så sker, alltid med stor ceremoni. Jag fortfar att föra en verldsams lysande och tomma lif; att *roa* mig, som ni ser, om vintrarne i *Paris*, om somrarne vid de fashionabla badorterna, och verlden kallar mig lycklig och mängden afundas mig. Jag vore färdig att kalla denna beundran, denna afund för ett bittert hån; men erfarenheten har alltför väl lärt mig att lifvet endast är ett glänsande skal utan kärna."

Jag ville protestera mot en så nedslående lefnadsåsig, men hon afbröt mig: "det är ej värdt att nu tala *en philosophe*, dertill äro vi båda för upprörda. En annan gång, — *s'il vous plaît*. Jag har för resten ingen mer tid att disponera öfver, ty jag har antagit Lord

Herveys tillbud att vara min kavaljer på det ridparti, man i dag anordnad. Affärden skall ske om en timma — jag måste tänka på min toilett. *Au revoir!*”

Med beklämdt hjerta lemnade jag det arma offret för en förvänd uppfostran och en onaturlig konvensans, den rikt begåfvade qvinnan, som nu med flärdens och fåfångans bländverk sökte dölja tomheten i sitt lif, mörkret i sin själ. En timma senare såg jag henne till häst, skön och tjusande som vanligt i sin smakfulla amazondrägt.

”Hvad hon är skön! Hvad hon är lycklig!” hviskade man, då hon red förbi. Jag suckade och tänkte på huru skenet bedrager.

Jag fortfor att besöka *Anais d'Armagnac* och vi talade ofta förtroligt tillsammans, men förgäfves bemödade jag mig att tillvägbringa någon förändring i hennes sätt att känna, tänka och handla, att inge henne ljusare åsigter om lifvet, att förmå henne att söka sig ett mål, för hvilket hon kunde lefva och verka. Hon var intresserad af att tala vid mig, men åt alla mina förslag skakade hon på hufvudet.

”Det der kan passa för er, ej för mig”, var hennes vanliga invändning.

Sökte jag hänvisa henne till religionen, såsom den säkraste stödjepunkt för vårt hopp om ett ljusare tillkommande, för vår tröst vid de från lifvet oundvikliga pröfningarne, för våra bemödanden om förädling och framåtgående i det goda, fann jag hennes religiösa begrepp så ytliga, hennes uppfattning af christendomens sanningar så olik min, att vi ej en gång der stodo på gemensam grund. Hon erkände sig visst vara bristfull och syndig, men detta föreföll mer såsom ett slags passivt medgifvande, än det innerliga och smärftfulla medvetande, som med hänryckning omfattar den gudomliga försoningen och med denna till stöd arbetar på tillväxt i det goda. Hon förlitade sig på Madonnans och sitt skyddshelgons förböner, på läsandet af messor och utdelandet af allmosor, på ett noggrannt iakttagande af de kyrkliga föreskrifterna och ansåg dermed all rättfärdighet fullgjord. Om detta trons skenlif äfven räddade henne från förtviflan och misströstan, förmådde det dock ej förläna henne kraft till den strid, som måste utkämpas inom eget bröst, eller gifva henne det högre stöd, som fordras för att uthärda lifvets stormar och för att ej förgås vid dess skeppsbrott. Hennes hjerta liknade derföre ett förbrändt, sköfladt blomsterfält, hennes lif en julle utan roder.

Talade jag med henne om studier, om den högre litteraturens alster, uppmanade jag henne att i läsning af goda författares arbeten söka en renare och bättre källa till njutning än den, hvari hon nu förgäfves sökte en läskedryck för sin efter upplysning och ett högre lefnadsmål omedvetet trängande ande, fann jag att, oaktadt hennes naturligen goda förstånd och snabba uppfattningsförmåga, hennes kunskaper voro så obetydliga, den undervisning hon erhållit så ytlig, att hon ej mäktade göra sig förtrogen med dem, ej der förmådde hemta den näring för själ och hjerta, som hon så väl behöfde. Romaner, se der den enda litteratur, hon kände, den enda hon värde-

rade, allt efter den själsspänning, den känslans öfverretning som deras innehåll framkallade hos henne.

"Jag lefver med i dessa tilldragelser, jag tycker om att känna min själ marteras deraf", sade hon en gång, pekande på en tôme af *Consuelo*. "Men det lidande jag sålunda erfar är en njutning, det kommer mig att glömma tyngden af min egen tillvaro."

Önskade jag göra henne uppmärksam på den tillfredsställelse en rätt tillämpad välgörenhet skänker, så gick det mig ej bättre. Allmosor strödde hon omkring sig med fulla händer, men utan all urskiljning. Hon var så godhertad, att hon kunnat aftaga sin dyrbara kaschmirschal för att svepa kring en frysande tiggerska, men gällde det att ställa sig ansigte mot ansigte mot nöden, att uppsöka dess rot och arbeta på uppryckandet deraf, då ryggade hon tillbaka, ty dertill saknade hon energi, ihärdighet och praktiskt sinne. Hennes starkt utbildade skönhetssinne och ömtåliga finkänslighet kommo henne dessutom att rysa för det osköna, det vämjeliga i fattigdomen, att draga sig tillbaka från beröringen med de råa sinnen den alstrar.

"Om jag blott egde ett barn, en varelse, som jag kunde älska", suckade hon ibland ur djupet af sitt hjerta. Men bad jag henne upptaga och uppfostra ett af de många barn, som äro utkastade i världen, utan föräldrar, utan skydd, skakade hon dock på hufvudet. Hon saknade mod att underkasta sig de uppoffringar, åtaga sig det ansvar, som skulle vara förenade med ett dylikt steg.

Mitt vistande vid *Ems* led mot sitt slut och jag beredde mig för afresan. Der nödgad, så att säga, till ett sysslolöst lif, måste dock mina tankar söka sig ett mål för sin verksamhet — deraf den lifliga åstundan jag erfarit att göra den sköna och lysande verdensdammens närmare bekantskap, att studera hennes karakter. Jag hade vunnit detta mitt önskningsmål, men dermed, såsom ofta händer vid våra önskningsars uppfyllande, föga tillfredsställelse, ty det efterlemnade blott ett smärtsamt minne, en sorglig erfarenhet af ihålligheten af det, som världen kallar lycka. Fåfänga och fruktlösa hade mina bemödanden varit att ingjuta frid och förtröstan i det oroligt klappande hjerta, i hvilket jag fått läsa långt mer än jag kunde ana, och medvetandet af denna min oförmåga nedstämde mitt sinne.

Anais d'Armagnac kom till stationen för att bjuda mig farväl. Hon gaf mig till afskedshelsning och minne en doftande blomsterbukett och tillhviskade mig ett hjertligt "tack" med af tårar sväfvande stämma. Vagnarne satte sig i rörelse och hon hviftade än en gång med sin spetskantade näsduk.

"*Comme elle est ravissante! Comme elle est heureuse!*" sade en af mina reskamrater, en ung, liflig fransyska.

Jag vände mig bort för att dölja en frambrutande tår, men i mitt hjerta hviskade det:

"Arma, arma *Anais!*"

— ra.

(Fortsättning i nästa häfte).

VII. — VÅR PORTFÖLJ.

I en af Södermanlands mest natursköna trakter, i närheten af *Flens* kyrka finnes en, i betraktande af skolbarnens antal, ganska liten folkskola, hvilken vi dock skulle vilja framhålla såsom mönster för många af sina mera betydande likar. Den eger ett appendix, hvilket förut blifvit varmt förordadt i denna Tidskrift, nemligen en skolträdgård, der hvart och ett af barnen, gossar så väl som flickor, har sin lilla trädgårdssäng med ett dithörande fruktträd, som de tillhållas att väl vårda. Vid utgåendet ur skolan hafva de rättighet att medtaga sina fruktträd och då dessa första gången bära frukt, erhålla egarne ett litet premium.

I nämnde skola lemnas ock åt gossarne undervisning i åtskilliga slöjder, såsom snickeri, svarfning, smide och murning, och är det ett verkligt nöje att se deras lilla slöjdstuga med sina små vackra modeller och flera ganska goda prof på skolbarnens skicklighet. Hvarje år försäljas de under dess lopp förfärdigade artiklarne på en auktion, besökt af såväl ortens herrskaper som af landtfolket, och tillfaller en del af inkomsten, hvilken stundom är ganska riklig, de unga arbetarne. För ett par år sedan sändes åtskilliga af denna skolas slöjde-alster till en skolindustri-exposition i *London* och ådrogo sig der en gillande uppmärksamhet. Det behöfves ej många ord för att bevisa nyttan af ett dylikt bihang till våra folkskolor för den, som äfven blott har en ringa bekantskap med vårt landtfolk och den brist på händighet och företagsamhet, som i vissa landsorter röjer sig hvad handaslöjder angår. Äfven flickorna erhålla undervisning i qvinliga arbeten, såsom att spinna, sticka, sy, väfva, m. m. hvaraf de i framtiden otvifvelaktigt kunna draga mycken nytta.

Den både varmhjertade och intelligente skolmästaren beklagar dock, att barnen ej rätt kunna begagna sig af alla de fördelar, som här erbjudas dem, dels emedan ferierna äro för långa, dels emedan föräldrarne så tidigt afbryta barnens skolgång. Den första af dessa olägenheter skulle lätt nog kunna afhjelpas, den senare endast med svårighet och troligen ej förr än föräldrarne sjelfva blifvit nog upplysta att inse sina barns bästa och sätta det framför egen fördel. Således ej under denna generation, men den, som planterar ett träd, kan ej alltid hoppas att få vederqvicka sig i dess skugga.

Vi måste tillägga, att denna skolas slöjdafdelning är en stiftelse af en ädelsinnad godsegare och hans lika varmhjertade maka, och vi kunna ej annat än uppriktigt önska, att detta vackra exempel af omtankar för medmänniskors framtida väl måtte vinna efterföljd på många håll. Det är verkligen af högsta vikt, att de bildade samhällsmedlemmarne intressera sig för folkskolorna på det att dessa måtte blifva allt hvad de äro afsedda att blifva. Vi ihågkomma nemligen, såsom motsats till den nyss omnämnda, en folkskola i en annan landsort, hvilken fullkomligt saknade all tillsyn af både prester och

lekmän, och der, åtminstone för några år sedan, skrifundervisningen gick så till, att skolläraren åt barnen lemnade förskrifter, hvarmed deingo hjälpa sig på egen hand. Då lärjungarne, som ej förr hållit penna i hand, ritade ganska besynnerliga hieroglyfer, i stället för våra brukliga bokstäfver, höll den beskedlige skolmästaren med dem i deras försäkran, att de "omöjligen kunde lära sig att skriva."

Det finnes utom all fråga ej något bättre och ändamålsenligare sätt att förbättra den arbetande klassens ställning, än att hos den uppväxande generationen söka utveckla och reda de religiösa och moraliska begreppen, bibringa den nyttiga kunskaper och gifva den förmåga och håg till arbete, hvarigenom den kan förvärfva sitt dagliga bröd, att med ett ord hos den söka inplanta den gyllene regeln: *bed och arbeta.*

Då vi första gången omnämnde *Mill Berglinds* skola för Döfstumma i Stockholm, funnos det bland våra läsare, kanske knappt två eller tre, som någonsin hört den omtalas. Då vi sedermera i 3:dje häftet af förra årgången meddelade några utförligare uppgifter om skolan och dess föreståndarinna hade de visserligen hunnit göra sig något mera (och alltid fördelaktigt) kända inom hufvudstaden; men dock var skolan ännu alltid långt ifrån allmänt bekant. *Nu* har den anspråkslösa läroanstalten icke allenast blifvit känd öfver hela landet, men den har äfven fått ett namn, som alla menniskor känna, som öppnat för den vänliga hjertan, flitiga händer och rika börser, ett namn, som knappast af någon kan uttalas utan en sorgligt deltagande betoning — *Tysta Skolan!* Med detta namn har också hjälp och bidrag tillströmmat under alla former och från de mest olika gifvare, och alla lika tacksamt emottagna. Säkerligen skall ock den fattiges 1 Rdr, med påskrift "*litet men välment*", bringa välsignelse med sig lika väl som de rikas 1000 och 100 riksdalrar; säkerligen skola ullstrumporna, stickade af en 70-årig barnvän, och småsakerna förfärdigade af små flitiga händer till lilla *Annas* förmån, bidraga i sin mån till det goda ändamålet, lika väl som de vackra och dyrbara broderier, som skolans första och Högsta Beskyddarinna skänkt densamma.

Till *Tysta Skolans* förmån hafva icke allenast insamlingar af kontanta medel fortgått och fortgå ännu, utan derjemte har ett lotteri, föranstaltadt af Fru *Sohlman* i Stockholm, samt en försäljning af skänkta arbeten, anordnad af Fru *Elde* dersammastädes, inbringat icke obetydliga summor. Dessutom kommer under April månad ännu en försäljning till samma ändamål att föranstaltas af den Svenske Leksakshandlaren Hr *Westerdahl* i Stockholm Drottninggatan N:o 55. Enligt redovisningar i Tidningarne har redan en summa af nära 9000 Rdr Rmt sålunda blifvit insamlad och till större delen på ränta utsatt för skolans räkning, der, i följd af dessa rikliga tillgångar redan tvenne små fattiga döfstumma barn blifvit utan afgift intagna.

Många äro de, hvilka sålunda på olika sätt varit verksamma för den goda saken. *Många*, hvilka derigenom förvärfvat sig den innerligaste tacksamhet af skolans föreständerska och dess första vänner.

Men hvem är det som i första rummet satt alla dessa flitiga händer och goda viljor i rörelse? Hvem är det, som klappade på alla dessa ädla hjertan och hittade åt *Tysta Skolan* "Nyckeln till Rike mans port?" Hvar och en vet det kanske redan och tackar henne i tankarne. Men tanken kan ju ock en gång få ord. Derfor "Tack! Tack *Fredrika Bremer!*" icke blott för hjälpen åt de hulpne, utan äfven för mången "*gladan gifvares*" glädje.

Behovet af en grundligare, en mera systematiskt ordnad uppfostran för qvinnan, ja, Statens skyldighet att på ett verksamt sätt bidraga härtill är, såsom vi redan ofta nämnt, en af de frågor, som tillhöra vår tid och som samtidigt gör sig gällande i alla de länder, hvilka berömma sig af en högre civilisation. Vi måste därför erkänna såsom ett godt och glädjande tecken, att man äfven hos oss börjat skänka denna fråga tillbörlig uppmärksamhet, hvarpå vi ega ett tillfredsställande bevis i de tvenne motioner, hvilka under innevarande riksdag blifvit väckta i denna syftning och för hvilkas innehåll vi i en föregående artikel redogjort.

Denna rörelse pågår med mycken liflighet i *England*, men har kanske nått sin högsta utveckling på andra sidan Atlanten, ty resultatet deraf hafva troligen ej någorstädes kommit det föresatta målet så nära som i det land, vi för ej längesedan kallade *Förenta Staterna*, men som nu, sönderslitet af ett inbördes krig, inom en jemnförelsevis kort tidrymd sväfvar i fara att förlora de fördelar i både yttre och inre hänseenden, det under årtal tillkämpat sig. Vi tro oss nemligen kunna våga påstå, att ej något land i den gamla världen kan eller har kunnat täfla med den nya hvad folkskolor och undervisningsanstalter för *qvinor* beträffar, och såsom bevis derpå må det tillåtas oss anföra exemplet af det nyligen stiftade *Vassar Female College* i staten *New York*.

Denna stiftelse har helt och hållet tillkommit genom enskild frikostighet, och gåfvobrefvet dertill, innefattande en summa af ej mindre än 408,000 dollars (= 1,130,000 Rdr Rmt) utfärdades i början af år 1861. I den adress, hvilken den ädelmodige stiftaren, *Mr Vassar* vid detta tillfälle, ställde till den af honom utvalda direktionen för denna storartade uppfostringsanstalt, redogör han för de skäl, hvilka förmått honom att, sedan han bestämt sig att använda större delen af sin förmögenhet till en välgörande stiftelse, hvarigenom han kunde "ära Gud och tjena sina medmenniskor" slutligen med sitt val stanna på en högre bildningsanstalt för unga qvinor. Dessa bevekelsegrunder öfverensstämma i så mycket med våra egna åsigtter i detta ämne, att vi ej kunna neka oss nöjet att här anföra dem. Sedan *Mr Vassar* omnämnt sin tvekan i afseende på bestämmandet af den stiftelse han önskade grundlägga, motiverar han sålunda sitt beslut att egna den åt qvinnans uppfostran:

"Det föreföll mig som om qvinnan, då hon af Skaparen erhållit samma intellektuella förmögenheter som mannen, äfven borde ega sam-

ma rättigheter och tillfällen till att odla och utveckla dessa förmögenheter. Jag betänkte dernäst, hurusom det är *mödrarna* i ett land, hvilka bilda dess medborgare, och sålunda utöfva ett väsendtligt inflytande på dess institutioner och dess utveckling. Närmast modren står den *qvinliga läraren*, ty åt henne anförtros för det mesta barnen, just vid den ålder, då deras späda sinnen äro mest emottagliga för lifliga och varaktiga intryck. Det tycktes mig äfven som om, deräst qvinnans uppfostran blefve grundligare och ändamålsenligare, henne kunde beredas nya utvägar till nyttig och hedrande sysselsättning, väl förenliga med qvinligt saktmod och blygsamhet.

"Vidare fann jag vid närmare efterforskning, att hela detta land, ja, hela vida världen, så vidt jag kan förstå, ej eger att uppvisa en *enda* fullt ändamålsenlig uppfostringsanstalt för qvinnan, och detta oakadt behovet af en grundligare uppfostran för henne med hvarje år gör sig mer och mer gällande."

Enligt af stiftaren uttryckt önskan skola bland undervisningsämnena upptagas: Engelska språket och dess litteratur; andra moderna språk; de gamla språken till den utsträckning, tidsandan fordrar; de matematiska vetenskaperna till lämpligt omfång; naturvetenskapens alla grenar, för hvilket ändamål alla erforderliga instrumenter, apparater och samlingar böra anskaffas, på det att undervisningen måtte bli fullt åskådlig; Anatomi, Physiologi och Helsolära med särskildt afseende på qvinnan; theoretisk Philosophi; elementerna af national-ekonomien; någon kännedom om Förenta Staternas konstitution och lagar; moralphilosophi, särdeles med hänsyn till förhållandet mellan föräldrar och barn, samt mellan äkta makar; æsthetiken, såsom behandlande det sköna i natur och konst; grunderna för den husliga ekonomien, praktiskt tillämpade, för att äfven förbereda lärjungarne för husmodrens maktpåliggande kall; och slutligen, men förnämst den dagliga läsningen och studiet af den Heliga Skrift, såsom varande den enda och sanna källan till den christna tron och dess rätta utöfning.

Denna bildningsanstalt är egentligen ej ämnad till friskola, utan afses snarare att göra den bästa möjliga uppfostran tillgänglig för qvinnan mot billig afgift; dock är stiftarens afsigt att obemedlade elever kostnadsfritt skola mottagas, så långt skolans tillgångar det medgifva. Enligt planen för byggnaden är den uppförd af tegel till trenne våningars höjd och framsidan med tvenne flyglar, hvardera 165 fot lång, upptager en rymd af 500 fot. Utom bostäder för Skolans direktör och fyra professorer, är den afsedd att innehålla rum för 300 elever, för flera lärarinnor och *matrons* (fruntimmer, åt hvilka uppsigten öfver de unga flickorna är anförtrodd) samt för ekonomiförvaltarens familj, och dessutom kapell, bibliothek, målningsgalleri, föreläsning- och skolsalar. Hela byggnaden uppvärms med ånga, upplyses af gas, är försedd med vattenledning och ventilerad på ändamålsenligaste sätt.

I sanning, en storartad stiftelse af enskild frikostighet!